

‘Bewogen landschap’ is een cultuurhistorische studie over de filmpraktijken van het Nederlandse ministerie van Landbouw (LNV) in de periode 1945-1985.

Het beeldmerk van de Afdeling Voorlichting van het ministerie van Landbouw.¹

Het promotieonderzoek van ir. Peter Veer aan de Universiteit van Amsterdam (UvA) vond plaats in samenwerking met het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum (Beeld en Geluid).² De studie gaat over de totale collectie van 533 voorlichtingsfilms die verspreid werden door het Filmbureau van het ministerie. Het departement gaf zelf opdracht voor 198 producties. De kern van de historische verzameling wordt bewaard door Beeld en Geluid. In het onderzoek komen twee thema's aan bod: de representatie van het landschap en de strategie van *social engineering* voor maatschappelijke verandering. Een selectie van zes films uit de collectie over het ruilverkavelingsprogramma staat centraal. Bij de studie hoort een website waarop extra informatie over het onderzoek te vinden is en verwijzingen geeft om zelf de besproken historische films te kunnen zien. Daarnaast zijn door de website de audiovisuele analyses van de zes films uit de selectie ontsloten.³

Bijlage C. Globale beschrijvingen M-films

De totale collectie films die werd verspreid door ministerie van Landbouw staat beschreven in een serie distributiecatalogi die het departement in de periode 1948-1984 uitgaf. De rangschikking van de 533 films is grotendeels, maar niet consequent, chronologisch. Alle films hebben een uniek volgnummer met ervoor een lettercode M, A, B of E. De films met de lettercode M zijn 'van het Ministerie' A staat voor producties die 'door diverse [andere] instellingen ter beschikking zijn gesteld van het Ministerie' Met een B zijn buitenlandse landbouwfilms aangemerkt en E de 'films met betrekking tot de doeleinden van de Marshallhulp'. Een beknopt overzicht van alle 533 films is te vinden in bijlage B.

Uit de totale collectie zijn voor deze studie verschillende deelverzamelingen

¹ Stilstaand beeld uit het begin van de film *VAN OUD NAAR NIEUW* (1957), regie Allan Penning.

² Het proefschrift *Bewogen landschap* (2019) is digitaal te vinden in de bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam en door op de volgende link te klikken.

³ De website [Framing the Dutch Landscape](https://beeldengeluid.nl/kennis/projecten/framing-dutch-landscape) is te vinden op: <<https://beeldengeluid.nl/kennis/projecten/framing-dutch-landscape>>

samengesteld. In de eerste deelcollectie bevinden zich alle films die in opdracht van het ministerie van Landbouw zijn gemaakt en dus voorzien zijn van de lettercode M. Dit zijn 198 films. In dit overzicht zijn globale omschrijvingen van de M films opgenomen.

In het volgende overzicht staan de lettercodes, volgnummers, titels, datering van de films genoemd volgens de catalogus uit 1984.⁴ Zij kunnen afwijken van de notering in de eerdere catalogi van Landbouw en in digitale catalogi van Beeld en Geluid, EYE Film Instituut in Amsterdam en andere filmarchieven. Een voorbeeld is M 241 VERSTANDIG WERKEN, MEER VERDIENEN. De catalogi van Landbouw dateren de film in 1956. Beeld en Geluid noemt in de digitale catalogus 1955 als jaar waarin de opnames zijn gemaakt en 1957 het jaar dat de productie uitkwam.⁵

Is alleen een nummer genoemd, dan betreft dit het indentificatienummer (ID) in het archief van Beeld en Geluid in Hilversum. Beeld en Geluid verving tijdens de onderzoeksperiode de interne digitale catalogus IMMIX door DAAN. Daardoor zijn zoekmogelijkheden verloren gegaan, want, hoewel de ID nummers in het archief bleven bestaan, DAAN ontsluit niet altijd de informatie over de bewaarde productie door het invoeren van het ID nummer. De webversie van DAAN, met minder mogelijkheden, is te vinden op: <<http://zoeken.beeldengeluid.nl/internet/index.aspx>>. Door het invoeren van het genoemde ID nummer verschijnt meestal een lijst waarin de titel van de genoemde film voorkomt. Klik op de titel en de informatie over de desbetreffende film komt beschikbaar. Het komt voor dat een film, al dan niet in een andere versie, onderdeel uitmaakte van bijvoorbeeld een televisieuitzending. Als de unieke bewaarplaats van een film niet gevonden is, maar wel de bewaarplaats van de uitzending of een andere versie, dan is daarvan het ID nummer gegeven. In deze collectie betreft het voornamelijk uitzendingen van het INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS (IAN). Meer over deze serie Hst. 6 van *Bewogen landschap* (2020).

Naast het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (BenG) zijn de overige bewaarplaatsen:

DA	Drents Archief, Assen. Film & Geluidarchief: http://drentsarchief.nl/onderzoeken/film-en-geluid
EYE	EYE, Nederlands Film Instituut, Amsterdam: https://www.eyefilm.nl/collectie/
FF	Fries Filmarchief, Leeuwarden: http://friesfilmarchief.nl/
GA	Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven, Groningen: http://www.groningerarchieven.nl
LIM	Limburgs Archief, Venlo: http://www.limburgsmuseum.nl/
MPF	Marshall Plan Filmography (MPF), George C. Marshall Foundation, Lexington, Virginia (USA): https://www.marshallfoundation.org/library/collection/marshall-

⁴ Ministerie van Landbouw en Visserij, *Films 1984*. Den Haag: 1984.

⁵ Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Hilversum. De digitale catalogus is ontsloten via <<https://zoeken.beeldengeluid.nl/>>

- plan-films/#!/collection=635
Helaas staat de inventaris niet meer op deze site. De inventaris is gearchiveerd op:
<https://web.archive.org/web/20180809072449/http://www.marshallfilms.org/>
- MV Museum Vlaardingen. De filmcatalogus van het museum is op dit moment niet raadpleegbaar. Wèl raadpleegbaar is Martiem Digitaal. Dit is een data base waarin zoveel als mogelijk de collecties van de maritieme musea in de Benelux zijn opgenomen:
<https://www.maritiemdigitaal.nl/>
- NA U.S. National Archives and Records Administration, Washington DC, (USA): <http://www.archives.gov/research/catalog/>
- PJN Privécollectie Piet Jansen, Jansenfilms, Naaldwijk:
<https://www.jansenfilms.nl>
- RUG Rijksuniversiteit Groningen, Film Archive & Research Laboratory. Dit is de verzameling van het voormalige Vrienden van het Filmarchief (VFA) in Nijmegen. De webtoegang tot catalogus is voor alsnog geblokkeerd: <http://filmarchief.ub.rug.nl/root/>
- WL Wellcome Library, London (UK): <http://wellcomelibrary.org/>

Tijdens de onderzoeksperiode bleken sommige filmarchieven hun collectie opnieuw in te delen en de objecten een ander identificatiecode te geven. Ook bleken inventarissen die eerst op internet te vinden waren, niet meer openbaar raadpleegbaar. Hierdoor kunnen de genoemde bewaarplaatsen verschillen van de daadwerkelijke identificatiecode.

Van de films gemerkt met * zijn in het kader van deze studie een eerste impressie opgedaan. Van de M-producties in deze groep is tijdens het onderzoek een inschatting gemaakt van de beoogde doelen. De uitspraken over het beoogde doel, de doelgroep en genre van de 198 films in hoofdstuk 6 van het proefschrift *Bewogen landschap* (2020) zijn mede gebaseerd op het bekijken van deze selecte steekproef. Deze uitspraken zijn statistisch niet betrouwbaar en geven slechts een globale indruk. Is er in de geraapleegde catalogi meer bekend over de interne opdrachtgever binnen het ministerie van Landbouw en zijn de makers bekend, dan zijn die gegevens genoteerd.

Onder de opmerkingen staat soms niets en worden een andere keer verschillende onderwerpen genoemd. Verwijzingen naar het proefschrift *Bewogen landschap* (2020) staan hier vermeld. Bij de M-producties die gemaakt zijn met steun van Marshallgelden staat bij de opmerkingen nogal eens een verwijzing naar de volgende inventarisatie: Ralph Dingemans en Rian Rommer *Nederland en het Marshall-plan, Een bronnenoverzicht en filmografie (1947-1953)*. Den Haag: Algemeen Rijksarchief, 1997. Daarin is meer informatie over de desbetreffende films te vinden.

M 1 KOOLZAAD (1943) *

Bewaarplaats: BenG ID 117664 / BenG ID 3748 / EYE FLM 36245 / FLM 70568

Opdrachtgever: Beheer voor den Landbouw

Makers: Allan Penning (regie) Multifilm (productie)

Opmerkingen: Dit is waarschijnlijk de productie waar Trienekens (1985) over schrijft in zijn onderzoek naar de voedselvoorziening door de overheid tijdens de bezetting door nazi-Duitsland. Hij gaat in op een kwestie tussen de directie van de Landbouw en de directie van de Voedselvoorziening in 1941 over een film om de teelt van koolzaad te bevorderen.⁶ Zie hst. 3 van *Bewogen landschap* (2020) voor meer informatie.

Het is onduidelijk wanneer de opnames voor KOOLZAAD (1943) zijn gemaakt en dus ook of dit de versie van de film is waar de directeur-generaal van de Voedselvoorziening ir. L.S. Louwes in 1941 bezwaar tegen maakte. In de catalogus uit 1948 staat de film niet genoemd.⁷ In de catalogus uit 1960 kreeg een versie van de productie met een lengte van 30 minuten het nummer 1 mee. De omschrijving vermeldt dat slechts één kopie bij het Filmbureau aanwezig was en niet beschikbaar 'voor algemeen roulement'.⁸

Met de blik van 2019 geeft de film geen verwijzingen naar propaganda voor de Duitse bezetter maar de getoonde landbouwbedrijven zijn groot van maat en de oogst wordt machinaal binnengehaald. Dat was in die tijd niet gebruikelijk op het merendeel van de kleine boerderijen.

Er is bij BenG ook een film Koolzaad (1941) als onderdeel van een verzameling van P. Suir uit Harlingen met ID 4608809.

M 2 NEDERLAND MOET GEVOED WORDEN (1943)

Bewaarplaats: Wellicht onder de titel RIJKSBUREAU VOOR VOEDSELVOORZIENING IN OORLOGSTIJD (1944) BenG ID 02-1173-NIT001

Opdrachtgever: Rijksbureau Voor de Voedselvoorziening in Oorlogstijd met DG Ir. S.L. Louwes.

Opmerkingen: Volgens LNV een duur van 21'. De versie in BenG is 24'58

Zie over de filmproductie tijdens de bezetting *Bewogen landschap* (2020) Hst. 3.

M 3 HENGSTENKEURINGEN (1943)

Bewaarplaats: Onbekend. Wellicht de film VERRICHTINGSKEURINGEN VAN HENGSTEN EN MERRIES (1943) onder BenG ID 4520779; In EYE onder de titel ... en merriën (1943) ID FLM 71398

Opdrachtgever: Departement van Handel, Nijverheid, Scheepvaart en Visscherij

Makers: Filmfabriek Profilti, Den Haag (productie)

Opmerkingen:

Deze productie toont de keuringsverrichtingen van paarden in 1943 in Assen, Leeuwarden en Groningen. In de Groninger Archieven zit een fragment (digitaal) van de keuringsverrichtingen in 1943 van alleen Assen.

Mogelijk is dit dus onderdeel van de LNV titel. Kijk ook bij M 15 VERRICHTINGSKEURINGEN VAN HENGSTEN 1949 (1949) en op

<<http://www.groningerarchieven.nl/zoeken/mas/archief/?mivast=5&mizig=317&miadt=5&miaet=14&micode=2209&minr=5194697&miview=ldt>>

M 4 MOEDERS VERJAARDAG (1944) *

Bewaarplaats: BenG ID 42406 Opdrachtgever: Directie van den Landbouw

Makers: Polygoon-Profilti Productie (productie) Walther Smith (regie)

Opmerkingen: Deze voorlichtende productie is gegoten in de vorm van een speelfilm. Voor meer informatie, zie Hst. 3 van *Bewogen Landschap* (2020).

M 5 MORGEN KOMT MUMMELMAN (1944) *

Bewaarplaats: BenG ID 51477

Opdrachtgever: Directie van den Landbouw

Makers: Multifilm (productie) Allan Penning (regie)

Opmerkingen: In BenG catalogus DAAN is de titel '...MUMMELMANS'. Ook voor deze productie is gekozen voor de vorm van de speelfilm. Voor meer informatie, zie Hst. 3 van *Bewogen Landschap* (2020).

M 6 DE BONTE MOET ER UIT! (1945) *

Bewaarplaats: Onder de titel DE BONTE MOET ERUIT! BenG 4 acten: 1/4 ID 117065, 9'53; 2/4 ID 116900, 8'53; 3/4 ID 116860, 9'34; 4/4 ID 116934, 3'35. EYE FLM 8541

Opdrachtgever: Veeartsenijkundige Dienst, Afdeling Voorlichting LNV

Makers: Polygoon-Profilti Productie (productie) Walther Smith (regie)

Opmerkingen: Dit was de eerste productie, gegoten in de vorm van een speelfilm, waarmee het Filmbureau na de bevrijding het land in trok. Volgens de catalogus uit 1948 heeft de film een duur van ca. 30 min. LNV 1960 noemt de film met een duur van 35' 'verouderd'. Dit is waarschijnlijk vanwege nieuwe (medische) inzichten.

⁶ Trienekens, G. (1985). *Tussen ons en het volk. De voedselvoorziening, 1940-1945 (Diss)*. Utrecht: Matrijns.

⁷ Ministerie van Landbouw en Visserij en Voedselvoorziening, *Films*, Catalogus. 's-Gravenhage, 1948.

⁸ Ministerie van Landbouw en Visserij, *Films 1960*, Catalogus. 's-Gravenhage, 1960.

Boer Evers in deze film is 'eigenwijs'. Opvallend is de wijze waarop de personages elkaar aanspreken als representant van de sociale klassen. Everts en de boerin worden aangesproken met 'je', artsen met 'u'. De boerin is volgens arts 'juffrouw Evers' en de boer 'Evers'. De boerin noemt arts 'dokter' en de boer de veearts kortweg 'Visser'. Artsen dragen stropdassen, boeren niet. Hoewel de film, gezien de vormgeving van de boerderij, opgenomen is in Friesland, spreekt niemand Fries. In de beschrijving in de BenG catalogus is veel aandacht voor het type voertuig. Dit heeft wellicht te maken met het kunnen identificeren van het jaar waarin de opnames gemaakt zijn.

Op 00'46 houdt de veearts een lezing in de achterzaal van de Korenbeurs in -waarschijnlijk- Leeuwarden. Hij toont tijdens zijn lezing in de speelfilm een korte voorlichtingsfilm. In acte 2 vanaf 2'11 tot aan het einde van de acte en vervolgens in acte 3 tot aan 5'31 is een parallelmontage van die film in de speelfilm opgenomen. De scènes tijdens de lezing van de veearts geven een impressie hoe de films destijds vertoond werden. De getoonde voorlichtingsfilm heeft de titel: DE BESTRIJDING VAN RUNDER-TUBERCULOSE. Waarschijnlijk is dit een hermontage van een film uit de oorlog. De in deze voorlichtingsfilm opgenomen statistieken hebben 1943 als laatste peildatum.

In BenG is onder de titel DE BONTE MOET ERUIT ook een 'korte versie' opgenomen van 17'30 met ID 4554791. Volgens DAAN is dit een voorlichtingsfilm en sluit af met het logo van de Afdeling Voorlichting. DAAN verwijst naar een zelfde film met dezelfde titel door de code RVD 07-0741 en een duur van 26'28. In BenG wordt bij ID 537905 vermeld dat deze vierdelige voorlichtingsfilm 'Door een reeks ernstige besmettingen in 1954 ziet het Ministerie van Landbouw zich genoodzaakt deze film te maken.' Waarschijnlijk gaat het om een herziene versie van dezelfde productie en zou het dus niet gaan om een nieuwe film.

DE BONTE MOET ER UIT! (1945) is waarschijnlijk de eerste film waarin het logo van de Afdeling Voorlichting te zien is. Hst. 5 van *Bewogen landschap* (2020) vertelt meer over de productie.

M 7 RATTEN (1948)

Bewaarplaats: BenG ID 528508: 2 acten: 1/2 ID 117472; 2/2 ID 117469

Opdrachtgever: ministerie van LNV

Makers: Polygoon-Profilti Productie (productie) Albert Brosens (regie) Aad den Doolaard (commentaar)

Opmerkingen: Dit is de film die niet op tijd af was voor de grote landelijke voorlichtingscampagne van het ministerie in 1946. Zie *Bewogen landschap* (2020) Hst. 6.

M 8 OPERATIE TIENSTREEP (1948) *

Bewaarplaats: BenG: ID 4521886 2 acten: 1/2 ID 117703; 2/2 ID 117700. BenG bewaart ook een Engelse versie met ID 531581.

Opdrachtgever: Plantenziektkundige Dienst, ministerie van LNV

Makers: Polygoon-Profilti Productie (productie)

Opmerkingen: De film werd ingezet bij de groots opgezette internationale campagne in 1948 om de, voor de aardappelteelt uiterst schadelijke, coloradokever te bestrijden. Meer hierover in *Bewogen landschap* (2020) Hst. 6 en vooral in Morel J. en H.A. Ormel „De coloradokeverbestrijding in 1948.” in *Maandblad voor de Landbouwvoorlichting*. Jaargang 6 (1949): 156-157 en Roessingh, H.K. „De coloradokever.” in *Spiegel Historiael*. VI (1971).

M 9 DE GROND WORDT WEER GOED (1948)

Bewaarplaats: BenG ID 4510150. Twee acten: 1/2 117278, 2/2 117275

Opdrachtgever: Rijksdienst voor Landbouwherstel, ministerie van LNV

Opmerkingen: Volgens de LNV 1954 catalogus is M 116 een verkorte versie van M 9.

M 10 VRUCHTDRAGENDE ARBEID (1948) *

Bewaarplaats: BenG 4521842 2 acten: 1/2 ID 117686 en 2/2 ID 117683

Opdrachtgever: Afdeling Voorlichting van het ministerie LNV

Makers: Polygoon-Profilti Productie (productie)

Opmerkingen: De film richt zich niet op fruittelers maar op handelaren, exporteurs en buitenlandse importeurs. De productie laat zien dat Nederlands fruit van hoogwaardige kwaliteit is. Het gehele proces wordt getoond, van kweek tot appelmoes in blik. Het verhaal begint met sequenties waarin de kijker direct wordt aangesproken. Dat gebeurt doordat een fruitteler, uit de hogere middenklasse, bezoek krijgt en daarna door middel van een metafoor van het Zwitsers horloge vertelt over zijn bedrijf. De film laat zien dat de Nederlandse fruittelers hooggeschoolde vakmensen zijn die een kwaliteitsproduct afleveren. Wetenschappers in witte jassen begeleiden het geheel om aan te geven dat de moderne fruitteelt een rationele tak van landbouw is.

Er worden ook 'ouderwetse' werkmethode getoond waarbij een varken in de boomgaard rondscharrelt en de appels ruw uit de bomen worden geschat. Dit benadrukt nogmaals hoe slecht deze methodes zijn. In deze sequentie wordt duidelijk de tegenstelling geschat met de moderne werkmethode

en zet de achtergebleven, niet-benijdenswaardige boer tegenover de nette in pak gestoken, professionele fruitteler. Het gehele proces van groei en productieproces op het fruitbedrijf, het sorteren, inpakken door de veiling en het pakstation tot aan de winkel en marktkraam in het buitenland, passeert de revue. Aan het einde van dat verhaal grijpt de film terug naar het begin en zijn we weer bij de fruitteler en zijn bezoek.

M 11 HET FATALE BORDJE (1949) *

Bewaarplaats: Versie met Engelstalige commentaar: BenG ID 4521895

Opdrachtgever: LNV, Staatsveeartsenijkundig Onderzoeksinstituut, Amsterdam

Makers: Farkas - Smith Filmproductie (productie)

Opmerkingen: Bewaarplaats van de Nederlandse versie is niet gevonden. Volgens LNV catalogus 1960 was de film 'Verouderd'. Waarschijnlijk vanwege nieuwe (medische) inzichten.

M 12 BOEREN VECHTEN VOOR DE TOEKOMST (1949) *

Bewaarplaats: BenG: ID 4791927 en 42576 met 2 acten

Opdrachtgever: Rijksdienst voor Landbouwherstel van LNV

Makers: Polygoon (productie) Wather Smith (regie) Leonard Huizinga (scenario)

Opmerkingen: Volgens de LNV catalogus 1948 is de speeltijd ca. 30 min. Volgens BenG: 28'00. Bij BenG is aanwezig een Engelstalige versie van 23'24 met ID 4791948 en een korte Engelstalige versie van 14'28 met ID 4791946

De begintitel meldt dat de film is gemaakt om aan het buitenland de problemen van de Nederlandse boeren van vlak na de Tweede Wereldoorlog te tonen. De film opent met een in scène gezette sequentie. Daarin komt een Amerikaanse *war correspondent*, met veel belangstelling, terug bij zijn Nederlandse contactpersoon. Dat is waarschijnlijk een hoge ambtenaar die werkzaam is bij Landbouw. Samen praten ze over de oorlogsschade en levensomstandigheden op het platteland vlak na de oorlog. De film is een raamvertelling met een soort reportages over de wederopbouw van het ondergelopen Walcheren, het verwoeste Middelburg en Veere, de schade in de Betuwe en de eveneens ondergelopen Wieringermeerpolder. Daarin is te zien hoe zwaar Nederland te lijden had onder de bezetting en de oorlog.

De productie lijkt een ondertoon te bevatten voor het Nederlandse publiek. De boodschap is: kijk eens hoe goed we aan de slag zijn en zijn geweest met de wederopbouw dankzij de hulp van geallieerden. Het verhaal wordt zwaar aangezet en informatie verdraaid. Dramatische effecten zoals het ontploffen van een verborgen landmijn in de Betuwe met dodelijke slachtoffers als gevolg, worden nadrukkelijk gebruikt. Volgens de commentaarstem waren 8 op de 10 boerderijen verwoest of beschadigd. Volgens Sophie Elpers in *Erfnis van het verlies*. Amsterdam, 2014: 22 ging het om 25,5% van alle ca.192.000 boerderijen in het land. De film wekt de indruk dat de getoonde ellende voor het gehele land gold. Uitdrukkelijk komt aan bod dat de boeren hard werkten om de landbouwsector weer op orde te krijgen.

M 14 PLUIMVEETEELT (1949) *

Bewaarplaats: BenG 3 delen; 1/3 Hoenderrassen ID 116714; 2/3 Huisvesting, voeding en verzorging ID 4511808; 3/3 Hoenderfokkerij ID 117682

Opdrachtgever: ministerie van LNV

Opmerkingen: In LNV catalogus 1948 is de titel: ONZE KIPPEN.

M 15 VERRICHTINGSKEURINGEN VAN HENGSTEN 1949 (1949)

Bewaarplaats: onbekend

Opmerkingen: In Drents Archief zijn drie films aanwezig in de serie KEURING EN CONCOURS HIPPIQUE TE ASSEN (1 en 2 SEPTEMBER 1949). Vermoedelijk zijn de opnames van hetzelfde evenement als in de kleurenfilm M 15. Maar de films in het Drents Archief zijn in z/w en niet in kleur. (code: AV626, AV627, AV628). In BenG is aanwezig VERRICHTINGSKEURINGEN VAN HENGSTEN (1943) met de code RVD 07-7005.

M 16 EEN OP DRIE (1949)

Bewaarplaats: BenG: ID 117676. Titel in BenG catalogus: AARDAPPELMOEHEID, 1 OP 3.

Opdrachtgever: ministerie van LNV

Makers: Polygoon-Profilti Producties (productie) Multifilm (opnames)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 184 in 1954 gekeurd en vermoedelijk mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

M 18 HET TEXELSE SCHAAP (1950) *

Bewaarplaats: BenG ID 34051. In BenG catalogus is de titel DRAGERS VAN HET GULDEN VLIES.

Opdrachtgever: ministerie van LNV

Makers: Polygoon-Profilti Producties (productie)

Opmerkingen: Waarschijnlijk maakte de producent diverse versies met verschillende titels voor diverse doelgroepen. Opvallend is dat er in de film verschillende commentaarstemmen te horen zijn.

MS 31 DIT IS NIEUW ZEELAND

Bewaarplaats: Wellicht bij BenG in prebewerking ID 4522296

Opdrachtgever: New Zealand National Film Board

Makers: New Zealand National Film Unit (productie) Wim Povel (Nederlands commentaar)

Opmerkingen: In de catalogi van 1960 en 1971 en komen twee nummers 31 voor.⁹ In 1960 heeft deze film met een lengte van 30' lettercode MS en in 1971 M.

Een film met de titel NIEUW-ZEELAND en dezelfde lengte staat genoemd in LNV 1954. Een film met een lengte van 17'24 in plaats van 30'00 en met een thema zoals omschreven in de LNV 1960 catalogus gevonden op: [NZ On Screen](#) Dit is 'the online showcase of New Zealand television, film and music video. All content is free to view – over 3,000 titles from the beginning of the screen industry to the present day.' In die collectie bevindt zich de film MEET NEW ZEALAND (1949). Kijk op: <http://www.nzonscreen.com/title/meet-new-zealand>. NZ On Screen meldt ook de serie COUNTRY CALENDAR, een programma voor de landbouwsector 1965-2005. Kijk op: <http://www.nzonscreen.com/title/40-years-of-country-calendar-2005>

M 49 VERRICHTINGSKEURINGEN VAN HENGSTEN (1950)

Bewaarplaats: Onbekend

Opmerkingen:

Deze film is een reportage van deze keuringen in Assen, Leeuwarden en Groningen en waarschijnlijk samengesteld uit drie losse films. In de Groninger Archieven zijn vermoedelijk twee van deze films, maar dan gemaakt door J.K. Wiersema, digitaal te vinden. De keuringen in Assen:

<http://www.groningerarchieven.nl/zoeken/mais/archief/?mivast=5&mizig=317&miadt=5&miaet=14&micode=2209&minr=5194700&miview=ldt>

En van de keuringen in Groningen:

<http://www.groningerarchieven.nl/zoeken/mais/archief/?mivast=5&mizig=317&miadt=5&miaet=14&micode=2209&minr=5194698&miview=ldt>

M 74 IMPERIALEN 00000 (1951)

Bewaarplaats: BenG ID acte 1: 4508504; MV 2 acten: 1/2 ID 100000142, 2/2 ID 100000143

Makers: Peter Creutzberg (regie)

Opmerkingen: Meer informatie in BenG Wiki:

http://www.beeldengeluidwiki.nl/index.php/Imperialen_00000

En op Maritiem Digitaal:

<http://www.maritiemdigitaal.nl/index.cfm?database=ChoiceMardig&museum=&allfields=&title=Imperialen&keyword=&creator=&collection=&shipname=&invno=&event=search.getadvancedsearch&saveToHistory=1>

M 77 AARDAPPELROOIMACHINES (1951)

Bewaarplaats: BenG ID 4793382

Opmerkingen: Lengte is volgens BenG 9'39 en komt niet overeen met LNV 1960 (17'). Maar in BenG staan twee dragers genoemd: 003872-001 en 003872-002. Waarschijnlijk bestaat deze film uit twee acten waarvan alleen de eerste is opgenomen onder ID 4793382.

Volgens BenG vond de demonstratie van aardappelrooimachines plaats op het bedrijf van J. Hoving in Drouwersmond op 6-10-1950.

M 80 MAAIDORSERS (1951)

Bewaarplaats: Onder de titel MAAIDORSEN met BenG ID 528853

Makers: Polygoon-Profilti Producties (productie)

M 81 NIEUWE WERKMETHODEN BIJ DE SUIKERBIETENOOGST (1951)

Bewaarplaats: BenG onder de titel SUIKERBIETENOOGST – ARBEIDSMETHODEN ID 4521776

Opmerkingen: In LNV 1954 staat de film SUIKERBIETENOOGSTWERKTUIGEN genoemd met een lengte van 20'. In LNV 1960 met de bovenstaande titel en een lengte van 25'. Dingemans 1997 noemt op p. 186-187 de film SUIKERBIETENOOGSTWERKTUIGEN (1954). De kenmerken (formaat, lengte, jaartal) komen grotendeels overeen met M 81. Waarschijnlijk zijn het verschillende versies van dezelfde film. De film is volgens LNV 1954 mede met budget uit de tegenwaarderekeningen gefinancierd.

⁹ Ministerie van Landbouw en Visserij. *Films*, Catalogus. 's-Gravenhage, 1971.

M 85 BIETENOOGSTWERKTUIGEN (1952)

Bewaarplaats: Onbekend

Opmerkingen: Wellicht onder de titel BIETENOOGST met BenG ID RVD 07-0257. Zie Dingemans 1997: 187.

M 88 RUNDERTUBERCULOSE ... HALT! (1952)

Bewaarplaats: Onder de titel RUNDERTUBERCULOSE waarschijnlijk BenG ID 4508462

Opdrachtgever: Stichting Technisch Filmcentrum Den Haag en ministerie van Landbouw

Makers: Walter Smith Filmproductie (regie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997 werden meerdere landbouwinstructiefilms, waaronder deze, gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening. Volgens website van het British Film Institute gemaakt door Walter Smith (Walter Smith Filmproductie). Kijk op: <http://explore.bfi.org.uk/4ce2b764b6dd0>. En kijk op <http://www.film-bioscoopbranche.nl/issue/JRV/1953-01-01/edition/null/page/24> waar ook sprake is van een internationaal festival van landbouwfilms in oktober 1953 in Rome. Kijk bijvoorbeeld op: <http://lsff.cz/?lang=en> en <http://www.agrofilm.sk/index.php/en/about-the-festival>

M 97 GOED INKUILEN VAN GRAS (1952)

Bewaarplaats: Onder de titel INKUILEN; BenG ID 4521857

Makers: Polygoon Profilty Producties (productie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening.

M 98 VERBETERING VAN VERWAARLOOSD GRASLAND (1952)

Bewaarplaats: BenG ID 117679

Makers: Multifilm N.V. Haarlem (productie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 180, net als in catalogus BenG uit 1955, en gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening. BenG dateert de film in 1960 en verwijst in de uitgebreide beschrijving naar een versie uit 1955.

M 102 VLASTREKMACHINES (1952)

Bewaarplaats: BenG ID 4521824

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 187 vermoedelijk en mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

M 103 AARDAPPELPOOTMACHINES (1951)

Bewaarplaats: BenG ID 117670

Makers: Polygoon-Profilty Producties (productie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 169 uit 1955 en gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening.

M 104 TABAK (1952)

Bewaarplaats: EYE: FLM 650108

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 187 vermoedelijk en mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

M 105 OOGST EN AFZET VAN AARDBEIEN (1952)

Bewaarplaats: EYE bewaart een versie uit 1956: FLM 49145

Makers: wellicht Jaap S. Nieuwenhuis (productie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 186 vermoedelijk en mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

M 106 BEWEIDEN (1952)

Bewaarplaats: EYE: FLM 6878

Makers: Ytzen Brusse (regie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 173 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening. In de LNV catalogus van 1954 staat een film WEIDEBOUW met een lengte van 15' en zonder geluid met de titel genoemd. Volgens LNV 1954 is de film geproduceerd in opdracht van de Stichting voor de Landbouw. Wellicht is in opdracht van LNV van WEIDEBOUW een langere montage van 18' gemaakt en van geluid voorzien en als Beweiden in de collectie opgenomen. In RUG staat BEWEIDEN onder de Franse titel LE PATURAGE genoemd en mist.

M 107 HOOIWINNING (1952) *

Bewaarplaats: BenG ID 34273

Makers: Polygoon-Profilti Producties (productie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening. Bij BenG komen de beschrijving overeen maar ontbreekt het geluid.

Instructiefilm over goed hooien. Verschillende manieren van maaien, schudden en rapen en vooral drogen op verschillende vormen van ruiters krijgen aandacht. Diverse technieken en combinaties van machine- en handwerk komen aan bod. Ook van het op de wagens leggen, het vervoer naar de boerderij en naar boven brengen in de hooiberg komen verschillende werkmethoden aan bod. Waarschijnlijk gaat het er om, om zo hoog mogelijke kwaliteit van droog hooi in de hooiberg te krijgen. Er werken veel mensen die zware lichamelijke arbeid verrichten. Slechts een enkele jonge vrouw werkt mee. Trekkraft komt van het paard, de jeep, de electromotor en de trekker. Gezien het nummerbord van de jeep zijn de opnames gemaakt in de provincie Utrecht. Het landschap is een puur instrumenteel productiemiddel.

M 108 MESTVERSPREIDERS (1952)

Bewaarplaats: BenG ID 117667

Makers: Polygoon-Profilti Producties (productie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 178 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening. De titelkaart in film meldt: 'mede mogelijk gemaakt uit Marshall-gelden'

M 109 ARBEIDSMETHODEN BIJ DE GRAANOOGST (1952)

Bewaarplaats: BenG ID 4508534

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 184 in 1954 gekeurd en vermoedelijk en mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

M 116 DE LES VAN HET VERLEDEN (1953) *

Bewaarplaats: BenG 2 acten. 1/2: ID 117278; 2/2: ID 117275

Makers: Polygoon Profiti Producties (productie) Aad den Doolaard (commentaarstem)

Opmerkingen: Volgens BenG uit 1948. Volgens de LNV catalogus 1954 is M 116 een verkorte versie met een duur van 23' van M 9 DE GROND WORDT WEER GOED (1948) met een duur van 40'. Van acte 1 mist geluid.

Duidelijk een instructiefilm met educatieve vormgevingskenmerken zoals tussentitels, herhalingen en animaties. De beoogde doelgroep vormen de Zeeuwse en Zuid-Hollandse boeren die na de overstromingen van 1953 te kampen hadden met verzilting. Alleen door zorgvuldig handelen, en vooral het strooien van kalk, is de bodem weer goed te krijgen. De film laat het proces van ontzilten zien. Daarna zijn rijke oogsten weer mogelijk. Een belangrijke boodschap is 'niet ploegen!' De boeren gebruiken daarbij paarden en geen trekkers.

Er is een duidelijk onderscheid tussen de kleding van de boeren en bodemkundigen. Opvallend is het verschil in dracht bij de boeren onderling. De meesten dragen een overall en laarzen of schoenen, maar een enkeling klompen en streekgebonden kleding. De film toont beelden van de verwoeste landbouwgronden, maar geen beelden van de overstroming zelf. Is dit bewust gedaan? Was dat te confronterend? Voor meer informatie over het filmisch vastleggen van de ramp, zie *Bewogen landschap* (2020) Hst. 5 en 6.

M 126 WATERBEHEERSING BIJ GRASLAND (1953)

Bewaarplaats: Waarschijnlijk onder de titel WATERBEHEERSING BenG ID 4509180

Opdrachtgever: ECA-Nederland

Makers: Multifilm (productie) Hattum Hoving (regie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997 182 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening.

M 134 KRUIDENTEELT (1953)

Bewaarplaats: BenG ID 4521773

Makers: Alex Roosdorp (regie) Marofilm (productie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 185 vermoedelijk en mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

Voor Alex Roosdorp, de initiatiefnemer van landbouwvoorlichtingsfilms in Nederland, zie *Bewogen landschap* (2020) Hst. 3, 5 en 6.

M 165 PLOEGEN (1953) *

Bewaarplaats: Vermoedelijk BenG ID 36643 of EYE ID FLM 53317

Makers: Polygoon-Profilti (productie)

Opmerkingen: Deze versie in BenG is zonder geluid en met een lengte van 8'50 bijna drie minuten korter dan 12'00 in de LNV beschrijving. Volgens Dingemans 1997: 186 vermoedelijk mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

Een overzicht van verschillende modellen en maten van ploegen aan het werk op diverse grondsoorten. Aandacht voor technische details. Alle handelingen worden getoond, onderdelen aangewezen met een stok. De ploegen zijn steeds achter een trekker. Duidelijk een instructiefilm. Of de film een voorkeur toont welke ploeg beter of slechter is, is zonder de commentaarstem niet vast te stellen.

M 166 Dorsmachines (1953)

Bewaarplaats: BenG ID 4521764, In EYE uit 1954 FLM 16648

Makers: Filmfabriek Profilti (productie)

M 167 MAIS (1953)

Bewaarplaats: BenG ID 4507533

Makers: Multifilm (productie) Hattum Hoving (regie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 177 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening.

M 170 DE NEVELSPUIT IN DE FRUITTEELT (1953) *

Bewaarplaats: BenG ID 529169

Makers: Herman Wassenaar's Filmproductie (productie) naar aanwijzingen van het Instituut voor Tuinbouwtechniek in Wageningen

Opmerkingen: De gedigitaliseerde versie in BenG bevat geen geluid. Volgens Dingemans 1997: 179 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening. De film bevat een titelkaart met het Marshallplan-logo en tekst 'De productie van deze film is mogelijk gemaakt uit Marshall-gelden'.

Verschillende spuiten en trekkers komen voorbij, ook verschillende soorten tuinbouw. De boodschap is: zo gebruik je de nevelspuit en zo werk je er optimaal mee. Het werken met nevelspuit is volgens deze film wetenschappelijk verantwoord. De film toont onderzoekers aan het werk met insecten, schimmels en andere plagen. Overduidelijk is er sprake van gif. De veiligheidsvoorschriften waren nog niet van toepassing. De spuit is voor het merendeel onbeschermd. Slechts eenmaal, aan het eind van de film, heeft hij een speciaal pak aan. Gif en water worden gemengd bij harde wind waardoor het poeder deels wegwaait. Ook het spuiten gebeurt bij harde wind. Dat lijkt, zelfs met de kennis van destijds, niet helemaal de bedoeling. De boomgaarden zijn meestal nog hoogstam, een aantal keren half- of laagstam. Geen struiken. De afstand tussen de rijen bomen is groot.

Er wordt veelvuldig gebruik gemaakt van schematische tekeningen. Aan het eind van de film worden de voordelen en besparing van het spuiten nog eens tekstueel op het scherm gezet. Duidelijk een instructiefilm. Het landschap -de boomgaarden- is een productiemiddel. De film is mooi gemaakt, de camera kiest bewust mooie kaders ook al heeft de film een uiterst praktisch doel. De montage zit weloverwogen in elkaar met hier en daar bijzondere trucs.

M 173 GOED WERKEN MET DE MELKMACHINE (1954)

Bewaarplaats: Volgens EYE uit 1956 met ID FLM 25130; Waarschijnlijk onder de titel MELKMACHINES (zonder jaartal) BenG ID 4521752

Opdrachtgever: ministerie van LNV / ECA-Nederland

Makers: Polygoon-Profilti Productie (Productie) Jan Jansen (regie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 177 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening.

M 174 PLUIMVEEVOEDING (1954)

Bewaarplaats: BenG 4508476

Opdrachtgever: ministerie van LNV / ECA-Nederland

Makers: Multifilm (productie) A. Penning (regie, montage)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 180 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening.

M 176 VOEDERBOUW OP HET GEMENGDE ZANDBEDRIJF (1954)

Bewaarplaats: BenG ID 4519951; EYE ID FLM72407

Opdrachtgever: ministerie van LNV / ECA-Nederland

Makers: Polygoon-Profilti Producties (productie) Hattum Hoving (regie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 187 vermoedelijk en mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

M 177 HOUDT ZE ERUIT! (1954)

Bewaarplaats: BenG ID 117529

Opdrachtgever: ministerie van LNV / ECA-Nederland

Makers: Polygoon-Profiliti Productie (productie), Albert Brosens (camera, regie), E Lautenslager (commentaar)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening. In de begintitels: 'mede mogelijk gemaakt uit Marshall-gelden'.

In de LNV catalogus 1954 is de productie nog in voorbereiding en staat waarschijnlijk onder de titel RATTENBESTRIJDING genoemd.

M 192 GOED FRUIT VINDT ZIJN WEG (1954) * v

Bewaarplaats: BenG ID 4522291

Makers: Polygoon Profilty Productie (productie)

Opmerkingen: In de LNV catalogus van 1954 is de film waarschijnlijk opgenomen onder de titel HET ROEIEN VAN FRUITBOMEN met de vermeldingen: 'duur ± 15 minuten. Film nog in bewerking. De vervaardiging van deze Nederlandse film wordt gefinancierd met Marshall-gelden.' Dingemans 1997: 173 bevestigt dit.

Dit is de film die gebruikt werd bij de rooicampagne in de Oost-Betuwe. Zie *Bewogen landschap* (2020) par. 6.8.

M 197 STOOKTECHNIEK IN DE TUINBOUW (1954)

Bewaarplaats: In EYE met afwijkend jaartal 1955 EYE ID FLM63848

Makers: Herman Wassenaar Filmproductie (productie) Herman Wassenaar (regie) Ronny Erends (montage) Wim Povel (commentaar)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 186 vermoedelijk en mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

M 198 WERKTUIGEN VOOR DE WEIDEBOUW (1954)

Bewaarplaats: BenG ID 4512554

Makers: Delta film (productie) Jaap S. Nieuwenhuis (regie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 183 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening.

M 199 SPROEI-INSTALLATIES IN DE TUINBOUW (1954)

Bewaarplaats: EYE FLM 63155

M 203 AARDAPPELTEELT OP HET GEMENGDE ZANDBEDRIJF (1955)

Bewaarplaats: BenG ID 4521879 (in pre-bewerking) en (Program / Film) 07-2072-002, 2.3-706-2955 en 2.3-706-2957

Makers: Multifilm (productie) Hattum Hoving (regie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 170 uit 1953 en gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening.

M 204 BEMESTING IN DE TUINBOUW (1955)

Bewaarplaats: BenG ID 4520657 (in pre-bewerking); EYE ID FLM6434

Makers: K. van der Knoop (productie en regie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 184 in 1956 gekeurd en vermoedelijk en mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

M 211 WERKMETHODEN BIJ MACHINAAL INKUILEN (1955)

Bewaarplaats: BenG onder de titel INKUILEN ID 4521859 (In pre-bewerking) en (Program / Film) 07-0232-001, 07-0232-001 en 07-0232-001

Makers: Polygoon-Profiliti Producties (productie) A.H. van Wely en T.M. van Maanen (camera)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997 gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening.

M 214 HET VOORBEELDDORP ALS LANDBOUWVOORLICHTINGSMIDDEL (1955) *v

Bewaarplaats: FF ID AV0425 en met de titel VOORBEELDDORP ALS METHODE VAN LANDBOUWVOORLICHTING EYE ID FLM140649

Makers: Deltafilm (Productie) Jaap S. Nieuwenhuis (regie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 182, 'Bewaarplaats onbekend' en 'Landbouwinstructiefilm gefinancierd met budget uit de tegenwaarderekening. Zie *Bewogen landschap* (2020) par. 5.3.

M 217 RUNDVEEVOEDING OP HET WEIDEBEDRIJF (1955)

Bewaarplaats: BenG ID 4508459

Makers: Profilti (productie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 186 vermoedelijk mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

M 218 OOK KALK IN DE GROND (1955)

Bewaarplaats: LIM 0998. EYE FLM 49157

Makers: Klaas van der Knoop (productie en regie)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 186 vermoedelijk met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald.

M 221 10 JAAR F.A.O (1955) *

Bewaarplaats: Jansen Film Naaldwijk

Opmerkingen: Behalve dat Italië het land van herkomst van deze film is, geeft de LNV catalogus 1960 geen verdere informatie behalve: 'Documentatiemateriaal. Niet voor algemeen roulement beschikbaar.'

M 222 JONG GELEERD OUD GEDAAN (1955)

Bewaarplaats: BenG ID 4544973 (in pre-bewerking)

Makers: Multi Film (producent) Jaap S. Nieuwenhuis (regie)

M 223 ELK EI EEN PRIMA EI (1955) *

Bewaarplaats: BenG ID 4521818 (in pre-bewerking)

Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 185 gekeurd in 1956 en vermoedelijk mede met budget uit de tegenwaarde-rekening betaald.

De film bestaat uit twee delen. Het eerste deel geeft een informatief beeld van de praktijk van de pluimveehouderij. 'Dat aan die kwaliteit (van het ei) vaak meer mankeert dan u misschien wel denkt, wordt duidelijk als we dat ei op de weg naar de consument volgen' (1'20). Uiteindelijk wordt de zending die van de boerderij vertrok, na uitgebreide controle, vrijgegeven en verzegeld voor transport naar het buitenland. (7'40) Maar 'alle tweede soort eieren zijn achter gebleven en dat betekent een strop voor de pluimveehouderij van vele miljoenen en dus ook een strop voor u! ... ja, waarde pluimveehouder, onnodig, let u maar eens op'. Dan volgen tal van instructies in de gebiedende wijs om de kwaliteit van de eieren te verbeteren.

De film eindigt met de opmerking dat (15'25) 'De VLD voor de Pluimveeteelt geeft een vlugschrift uit. Dat is een folder die in beeld te zien is. 'Elk ei een prima ei' waarin u kunt lezen wat u moet doen en wat u moet nalaten. ... Volg die wenken op, dan wordt voor u ook Elk ei een prima ei! En dat legt u geen windeieren!' Opwekkende muziek (16'04) en EINDE.

M 224 HOUTGEWAS, EEN GOED GEWAS (1955)

Bewaarplaats: BenG ID 4528381

M 225 MÉÉR EN BETERE MELK (1955)

Bewaarplaats: BenG ID 117693

Makers: Polygoon-Profilti Producties (productie) G. Lugtenburg (commentaarstem)

M 226 GOEDE VARKENS, GOED VOEREN (1955) *

Bewaarplaats: BenG ID 117673

Makers: Polygoon Profiti Producties (productie) G. Lugtenburg (commentaarstem)

Opmerkingen: Een mooi voorbeeld van een instructiefilm die begint met een slagerij in de grote stad waar huisvrouwen alleen maar vragen om mager varkensvlees. Vervolgens komen tal van adviezen voor de boer aan bod om varkens mager vet te mesten. Met de blik van 2019 oogt de moderne varkenshouderij uit 1955 uiterst achtergebleven.

M 228 MECHANISATIE IN DE GROENTETEELT (1955)

Bewaarplaats: in EYE met productiejaar 1956: ID FLM 41751

Makers: Herman Wassenaar Filmproductie (productie) Herman Wassenaar (regie)

M 230 HUISVESTING VAN KIPPEN (1956)

Bewaarplaats: BenG ID 4508510 (in pre-bewerking)

Makers: Multifilm (productie) Alain Penning (regie)

M 231 BIJENHOUDEN MET SUCCES (1956)

Bewaarplaats: BenG 4 acten: ID 1/4 ID 117369; 2/4 ID 117368; 3/4 ID 117367; 4/4 ID 117364.
Makers: Delta Film (productie) Jaap S. Nieuwhuis (regie)

M 235 VISVERZORGING AAN BOORD (1956)

Bewaarplaats: MV ID: 100000120(16 mm); ID 100000433 (dvd); ID 100000490 (betacamband).
Makers: A. Brosens

M 238 DE MUSKUSRAT (1956)

Bewaarplaats: BenG 07-4913-005
Makers: Günther Mandl (productie en regie)

M 240 ONDERHOUD VAN DRAINAGES (1956)

Bewaarplaats: EYE ID FLM 48670
Maker: Johan Blansjaar (productie)

M 241 VERSTANDIG WERKEN, MEER VERDIENEN (1956) * v

Bewaarplaats: BenG ID 138823
Makers: Jan Jansen (regie) Polygoon-Profilti Producties (productie)
Opmerkingen: Wordt genoemd in Dingemans 1997 met als aanleiding het Borgstellingsfonds voor de landbouw. Dit fonds werd in 1951 met budget uit het tegenwaardefonds opgericht. Zie par. *Bewogen landschap* (2020) par. 5.2.

M 242 DE KOELKAST

Bewaarplaats: BenG ID 949089
Opdrachtgever: British Electrical Development Association
Opmerkingen: Van oorsprong Britse productie uit een serie. De Nederlandse versie is volgens de LNV catalogus 1954 ter beschikking gesteld door de Vereniging van Exploitanten van Elektriciteitsbedrijven in Nederland (VEEN) in Arnhem. LNV was dus niet de opdrachtgever.

M 243 DE STOFZUIGER

Bewaarplaats: BenG ID 948692
Opdrachtgever: British Electrical Development Association
Opmerkingen: Zie **M 242**.

M 244 HET STRIJKIJZER

Bewaarplaats: BenG ID 4528593 (in pre-bewerking)
Opdrachtgever: British Electrical Development Association
Opmerkingen: Zie **M 242**.

M 247 ABORTUS BANG – DE BESTRIJDING IN NEDERLAND (1956)

Bewaarplaats: BenG ID 4508537

M 248 K.I.- WAT DOOR JUISTE TOEPASSING TE BEREIKEN IS (1956)

Bewaarplaats: Onder de titel KUNSTMATIGE INSEMINATIE te vinden bij BenG ID (Program / Film) 07-0729
Opdrachtgever: Verenigingen voor Kunstmatige Inseminatie
Makers: Polygoon-Profilti Producties (productie)

M 254 BRANDGEVAAR OP DE BOERDERIJ (1956)

Bewaarplaats: Volgens EYE uit 1957 met ID FLM 8996
Makers: Albert Brosens Filmproductie (productie)

M 259 EIGEN HAARD MEER WAARD (1957) ^H

Bewaarplaats: BenG ID 4544954 (in prebewerking) en DA ID AV1542
Opdrachtgever: ministerie van LNV
Makers: Delta film (productie) Jaap S. Nieuwenhuis (regie)
Opmerkingen: De beschrijving in LNV 1960 wekt de indruk dat het een film is die speciaal is gemaakt vanwege het gebrek aan 'verantwoord voorlichtingsmateriaal ten behoeve van de landbouwhuishoudkundige voorlichting'. Eerste in de serie films onder de noemer 'Films ten bate van de plattelandshuishouding'.

M 261 UW TUIN, UW TROTS (1957)

Bewaarplaats: BenG ID 4521993 (in prebewerking) en (Program / Film) 2.2-442-1170
Opdrachtgever: ministerie van LNV en Stichting Onpersoonlijke Reclame voor de Afzet van
Boomkwekerijproducten in het Binnenland te Den Haag
Makers: Delta film (productie) Jaap S. Nieuwenhuis (regie)
Opmerkingen: In LNV catalogus 1960 met lettercode A en in LNV 1984 met M.

M 262 SPUIT GOED EN VEILIG (1957)

Bewaarplaats: EYE ID FLM 63176
Makers: Albert Brosens Filmproductie (productie)

M 263 VAN OUD NAAR NIEUW (1957) * v

Bewaarplaats: BenG ID 4544978 (in prebewerking, gehele film). 2 acten: 1/2 BenG ID 3768 2/2 BenG ID 3769
en FNOVANOUDNAAR-HRE0006044F.mxf
Makers: NV Multifilm (productie) Penning, Allan (regie)
Opmerkingen: Meer informatie in het proefschrift *Bewogen landschap* (2020) Hst 5-9 en in bijlage D.

M 264 DWERGZIEKTE BIJ FRAMBOZEN (1957)

Bewaarplaats: BenG ID 4905263 (in prebewerking)
Makers: Herman Wassenaar Producties (productie)

M 265 VERSE MOSSELEN (1957)

Bewaarplaats: BenG ID 4542745 (in prebewerking) 3 acten: 1/3 ID 117490; 2/3 ID 117489; 3/3 ID 117486.
Makers: Windmeijer film Hoogland (productie) Piet Windmeijer (regie)
Opmerkingen: In LNV catalogus 1960 met een lettercode A, in LNV 1984 catalogus een M.

M 266 DE GROENTETUIN BIJ HUIS (1958) ^H

Bewaarplaats: BenG ID 4521226
Makers: Trio Film Amsterdam (productie)
Opmerkingen: In de catalogus van EYE een beschrijving met afwijkend productiejaar: 1950. Uit de serie '...
geproduceerd onder auspiciën van de Subcommissie voor de Landbouwhuishoudkunde van de Commissie
Welzijn ten Plattelande.'

M 268 GOEDE KLEDING (1958) * v ^H

Bewaarplaats: BenG ID 116664
Makers: Mirror Film (productie) Joop van Essen (regie)
Opmerkingen: Uit de serie 'geproduceerd onder auspiciën van de Subcommissie Landbouwhuishoudkunde'.
Zie *Bewogen landschap* (2020) par. 5.5.

M 275 WENKEN VOOR DE WASDAG (1958) ^H

Bewaarplaats: BenG ID 949030
Makers: Albert Broosens (productie en regie)
Opmerkingen: Uit de serie 'geproduceerd onder auspiciën van de Subcommissie Landbouwhuishoudkunde'.

M 276 GOEDE STRIJMETHODEN (1958) ^H

Bewaarplaats: BenG ID 948969
Makers: Albert Broosens (productie en regie)
Opmerkingen: Uit de serie 'geproduceerd onder auspiciën van de Subcommissie Landbouwhuishoudkunde'.

M 283 PRAKTIJKONDERWIJS OP LAGERE LANDBOUWSCHOLEN (1958)

Bewaarplaats: BenG ID 4546374
Makers: Delta film (productie) Jaap S. Nieuwenhuis (regie)

M 284 OPFOK VAN KUIKENS (1958)

Bewaarplaats: Wellicht is een andere versie onder de naam PLUIMVEEFOKKERIJ (1960) te vinden onder BenG ID
173044. Ook in EYE FLM 53340
Makers: Multifilm (productie)
Opmerking: Lengte in LNV catalogus 1960 is 18'. PLUIMVEEFOKKERIJ (1960) duurt 10'20

M 285 BACTERIËN EN MELK (1958)

Bewaarplaats: BenG ID 4508531
Makers: Multifilm (productie)

M 286 VERZORGING VAN RUNDVEE OP STAL (1958)

Bewaarplaats: Waarschijnlijk onder de titel DE VERZORGING VAN RUNDVEE BenG ID 4508432 (prebewerking)

M 287 NIEUWE ASPECTEN BIJ DE TOMATENTEELT (1958)

Bewaarplaats: BenG ID 4513997 (prebewerking)
Makers: Mirror Film (productie)
Opmerkingen: De film geeft een overzicht van verschillende nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de tomatenteelt en is een voorlichtingsfilm die zo nu en dan ook instructie geeft.

M 288 RATWERING (1958)

Bewaarplaats: BenG ID 4508466 (prebewerking) of wellicht ID (program/mxf) FHD00Z01W2K.mxf
Opmerkingen: De LNV 1960 catalogus geeft een lengte van 18' BenG 11'36. Andere versies zijn wellicht onder de titel RATTEN (1957), een NCRV uitzending van 21' met BenG ID FHD00Z01W2K.mxf of als een onderwerp in het LANDBOUWJOURNAAL van 01-12-1959 met een duur van 4'44.

M 289 DE HARMONIE (1959)

Bewaarplaats: Onder de titel DE HARMONIE; EEN PLEIDOOI VOOR EEN EVENWICHTIGE BEMESTING met EYE ID FLM 27044 of onder de titel MINERALE BEMESTING in BenG ID 4520672 (prebewerking).
Opdrachtgever: ministerie van LNV en het Bedrijfslaboratorium voor Grond- en Gewasonderzoek in Oosterbeek
Makers: Werner J. Wissmann (productie en regie)

M 291 HET ABC VOOR DE KEUKEN (1958) ^H

Bewaarplaats: DA ID AV1537.
Opmerkingen: Uit de serie 'geproduceerd onder auspiciën van de Subcommissie Landbouwhuishoudkunde'.

M 292 VOOR ZOVER HET AAN JOU LIGT (1958) *

Bewaarplaats: wellicht BenG ID 4528280. EYE FLM 72896
Opdrachtgever: Voorlichtingsbureau voor de Voeding, Stichting Nederlandse Onderwijs Film en ministerie van LNV
Opmerkingen: In het archief van BenG zijn drie films met de titel VOOR ZOVER HET AAN JOU LIGT. Bekeken is BenG ID 4528280. Dit bleek een remake en niet gemaakt in 1958. Dit is bijvoorbeeld op te maken uit de in de film gedragen kleding, de muziek en de typen auto's. Dit is dezelfde film als BenG ID 948756. Volgens BenG uit 1967. De versie met ID 4531190, ook gedateerd in 1967 is in het systeem van BenG niet te bekijken. Wellicht is de remake uit 1967 gemaakt om aan te sluiten bij nieuwe generatie jongeren. De inhoud voldoet verder aan de omschrijving in de LNV catalogus 1960.

M 293 SPIEGELTJE, SPIEGELTJE AAN DE WAND (1959) ^H

Bewaarplaats: EYE ID FLM 25583
Makers: W.J. Wissmann (productie) Werner Wissmann (regie en animatie)
Opmerkingen: Uit de serie 'geproduceerd onder auspiciën van de Subcommissie Landbouwhuishoudkunde'.

M 298 MET MINDER MOEITE (1959) ^H

Bewaarplaats: BenG ID 4512563
Makers: Delta film (productie) Jaap S. Nieuwenhuis (regie)
Opmerkingen: Uit de serie 'geproduceerd onder auspiciën van de Subcommissie Landbouwhuishoudkunde'.

M 299 BETER WONEN (1959) * ^v ^H

Bewaarplaats: BenG ID 117370
Makers: Jaap S. Nieuwenhuis (regie) Netty Rosenfeld (commentatrice)
Opmerkingen: Volgens Dingemans 1997: 184 vermoedelijk mede met budget uit de tegenwaarderekeningen betaald. Uit de serie 'geproduceerd onder auspiciën van de Subcommissie Landbouwhuishoudkunde'. Zie ook de verzameling *oral history*-films LANDBOUWFILMS EN VERHALEN en de bijdrage van Frauk Draaisma.

M 306 MELKMACHINE-INSTALLATIES VOOR DE WEIDETIJD (1960)

Bewaarplaats: EYE FLM 41964
Makers: Filmfabriek Profilti, Den Haag

M 308 MINDER MOEITE, MEER RESULTAAT (1959) * v

Bewaarplaats: BenG ID 1540162

Makers: Mirror Film (productie) Joop van Essen (regie)

Opmerkingen: Zie *Bewogen landschap* (2020) par. 6.8 en ook de verzameling *oral history-films* LANDBOUWFILMS EN VERHALEN en de bijdrage van met Johan Dapper.

M 311 MORGEN IS DE KEURING (1960) *

Bewaarplaats: BenG ID 4508491; 2 acten 1/2 ID 117023; 2/2 ID 117012

Makers: Polygoon-Profiliti Productie (productie)

Opmerkingen: Over het verzorgen en toiletteren van koeien en kalveren voor de keuring. Het blijkt over een Kalveropfokclub te gaan die in een schoollokaal bij elkaar komt. De club bestaat uit boerenjongens en een enkel meisje. Daarna beelden van het verzorgen op de boerderij en de keuring.

In de commentaarstem komen vaak de woorden 'goed', 'als het hoort' of 'moet' voor. Een voorbeeld: 'Een goede veestapel, de grondslag van uw bestaan'. Er wordt standaard filmmuziek gebruikt, maar die stopt opeens bij beelden van de geboorte van een kalf. De muziek komt terug als het 'goed' gegaan is.

M 315 PLUIMVEEFOKKERIJ (1960)

Bewaarplaats: BenG ID 173044

Makers: Mulifilm (productie)

M 323 PLUIMVEEZIEKTEN (1961)

Bewaarplaats: BenG ID 4508471

M 325 HET ECHOGRAM (1961)

Bewaarplaats: BenG ID 4543240; MV inventarisatienummer 100000103

Makers: Filmproductiegroep (productie) Han van Gelder (regie)

M 326 HET VELLEN VAN BOMEN (1961)

Bewaarplaats: BenG ID 4514459

M 327 HET PAARD EN ZIJN WERK (1961)

Bewaarplaats: EYE FLM 50715

Makers: Polygoon

Opmerkingen: Een fragment in *ZOMERGASTEN* (6-8-2006, Joris Luyendijk met Joep van Lieshout, BenG ID 88055) met zelfde titel en inhoud. Jaartal wijkt echter af: 1953. Het lijkt er sterk op dat het hier toch om hetzelfde materiaal gaat. Titel waaruit het fragment afkomstig is nog niet gevonden. In dezelfde aflevering tevens fragmenten uit de documentaire *BESTAANSBRONNEN VAN HET NEDERLANDSE VOLK* (1967) BenG ID 117341. Lijkt inhoudelijk goed aan te sluiten op LNV films, maar is in de catalogi niet terug te vinden.

M 330 GOED GEBORGEN, MINDER ZORGEN (1962) ^H

Bewaarplaats: BenG ID 117690

Makers: Polygoon-Profiliti Productie (productie)

Opmerkingen: Uit de serie 'geproduceerd onder auspiciën van de Subcommissie Landbouwhuishoudkunde'. De titelkaart vermeldt: 'No. 11 van een serie films t.b.v. de Plattelandshuishouding'.

M 331 SLACHTKUIKENS (1962)

Bewaarplaats: BenG ID 4508453

M 333 DUBBEL O OP DE TUINBOUWSHOW (1962)

Bewaarplaats: EYE ID FLM127278

Makers: Brosens Film (productie) Albert Brosens (regie)

Opmerkingen: Wellicht in een andere versie te zien in het *LANDBOUWJOURNAAL* van 05-04-1960 met BenG ID 263740, onderdeel 5 met een lengte van 5'26. De AVRO serie *FLIST* besteedt op 25-04-1963, BenG ID 264242, een onderdeel aan de Floriade en aan de ruilverkaveling rond Beest. Zie het onderzoek van Wichers in *Bewogen landschap* (2020) Hst. 4.

M 335 VARKENSZIEKTEN (1962)

Bewaarplaats: BenG ID 4508435 (prebewerking)

M 336 HET TUINBOUWONDERWIJS (1962)

Bewaarplaats: EYE ID FLM 68713
Makers: Mirror film (productie)

M 338 OOGSTTIJD IN HET VERLEDEN (1962) *

Bewaarplaats: BenG 3 acten: 1/3 ID 51636; 2/3 ID 51635; 3/3 ID 51581
Makers: Wim Povel

Opmerkingen: Een film uit 1962, maar de opnames zijn uit 1926. De productie bevat veel geografische verwijzingen. Een deel van 14'14 is waarschijnlijk uitgezonden in INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS (NTS 03-07-1966) BenG ID 262971. De oorspronkelijke film is NEDERLANDS VOLKSLEVEN IN DE OOGSTTIJD (1926) BenG 5 acten met 1/5 ID 51446; 2/5 ID 51445; 3/5 ID 115906; 4/5 ID 51442; 5/5 ID 51450 van D.J. van der Ven (productie en regie). Zie *Bewogen landschap* (2020) Hst. 2

De film toont, bijna voyeuristisch, vruchtbaarheidsrituelen op verschillende plaatsen (Zeeland, Limburg, Keppel in de Achterhoek, Marken aan de Zuiderzee, Groningen). De regionale verschillen worden duidelijk benoemd. Zeker in het begin valt op hoe alle boeren zich bewust zijn van de camera. Camera's waren nog bijzonder in 1926. Aandacht voor het verschil tussen boeren, knechten, boerinnen en meiden. Dat is met name te zien bij een dans en een optocht naar een boerderij, waarschijnlijk in de Achterhoek. In verschillende voorbeelden is een groot verschil waar het hooi symbolisch heen wordt gereden. Op de ene plaats gaat het naar de kerk, in de andere een boerenschuur of de kasteelboerderij in Limburg.

De film lijkt een mooi tijdsbeeld zonder direct doel van de maker. Maar de beelden geven de indruk alsof zij in het verre Afrika of Zuid-Amerika gemaakt zijn; 'Het verleden is een ander land'. De beelden uit 1926 krijgen vooral door de commentaarstem uit 1962 een primitief karakter. De maker van de productie uit 1962 is waarschijnlijk op zoek gegaan naar beelden van 'oude boerengebruiken' en stuitte op de film van Van der Ven met beelden uit 1926 die toen ook al historisch waren.

De vruchtbaarheid van de grond wordt alleen symbolische geduid, niet landbouwkundig. Dorsen gebeurt buiten. Waarschijnlijk gebeurde dat normalerwijze op de deel binnen. Maar daar was voor de camera's uit 1926 te weinig licht. Opvallend is het gebruik van de muziek.

M 339 HET WASVERKEER VEILIG GEREGELD (1962) ^H

Bewaarplaats: BenG ID 116051
Makers: Polygoon-Profilti Productie (productie)
Opmerkingen: Uit de serie 'geproduceerd onder auspiciën van de Subcommissie Landbouwhuishoudkunde'.

M 340 IN DE SCHADUW VAN DE MENS (1962) *

Bewaarplaats: BenG ID 4514217
Makers: N.V. Filmproductie (productie) Han van Gelder (regie)

Opmerkingen: Prachtig gefilmd, mooi in beeld gebracht. Het dramatisch effect wordt nagestreefd in de cameravoering. Een voorbeeld daarvan is de camera die met de blik van een rat een jongetje besluipt. De productie is een uiteenzetting over ratten en hoe mensen het hen makkelijk maken om te overleven. Aan het eind worden enkele van deze handelingen letterlijk teruggedraaid en verdwijnt ook de rat. De rode draad van het verhaal vertelt waar de ratten wonen, waar ze van leven en vervolgens waarom ze slecht zijn. Daarna wordt de montage van de beelden van krioelende ratten steeds sneller, dramatischer en intenser. Tenslotte volgen de oplossingen hoe het mogelijk is de ratten geen kans te geven. Het grootste deel van de film heeft slechts muziek, maar tweemaal is er met het beeld opgenomen geluid aanwezig: melkbussen of iets dergelijks die worden verzet en daarna knabbelende ratten.

De getoonde ratten zijn heel schoon en zijn prachtig in beeld gebracht. Waren ze wellicht tam? Opvallend is het aanspreken van het publiek. Het eerste woord is 'we'. Aan wie hadden de makers daarbij gedacht? 'Wij het volk' wellicht. De film richt zich gezien de gebruikte beelden (Waterland, Amsterdam Slotershof en bij het Scheepvaartmuseum, IJsselmeerpolders) op een algemeen publiek en niet direct op bewoners van het platteland. Het landschap wordt instrumenteel gebruikt door ratten en door de mensen om van te genieten. Het wordt mooi verbeeld. Tegelijkertijd is er op veel plaatsen een enorme rommel en dus ook de woonplaats van die nare ratten. Het doel is duidelijk het aanzetten tot ander gedrag om daarmee de ratten uit te bannen.

M 341 ZWARTE BONELUIS (1962) *

Bewaarplaats: BenG ID 4507320. Dit is de Engelse versie: THE BLACK BEAN APHID
Makers: Stichting Film en Wetenschap / Universitaire Films Utrecht, SFW-INFI (productie) W.C. van Asperen (regie)

Opmerkingen: Welkom in de wondere wereld van de insecten. Dit is een populair-wetenschappelijke film. De supervisie was in handen van dr. H.J. de Fluiter, Instituut voor Phytopathologisch Onderzoek (I.P.O.) Wageningen. De productie heeft een artistieke beeldvoering zowel qua camera (microscopie, tijdsopname) als qua montage (dubbelbeelden). De muziek, gecomponeerd en uitgevoerd door R. de Groot en F. Weiland

(elektronisch), is opvallend.

De lange optiteling geeft veel informatie over makers en productie. De film volgt de levenscyclus van de luis door het jaar heen. Aandacht voor eten en gegeten worden, reizen, gedaanteverwisselingen, generatieopvolgingen. Mensen komen in het verhaal zo goed als niet voor. Alleen even als een tuinbouwer aan het begin van de film zijn bonen in de kas controleert en een ziek exemplaar aantreft. Dat de boneluis schade veroorzaakt aan planten wordt wel genoemd, maar lijkt haast zijdelingse informatie te zijn. De boodschap is niet: 'pas op voor de boneluis' of 'zo kun je je planten redden' maar: 'zo leeft een boneluis'. De film toont landschappen: een rivier in de winter (waarschijnlijk de Rijn), bosachtige gebied in de winter (vermoedelijk Utrechtse heuvelrug) en diverse akkers. Het getoonde landschap heeft de functie in de vertelling om de wisseling in de seizoenen aan te geven. Dat gebeurt met schoonheid en is dus niet alleen utilitair.

Er wordt veel aandacht besteed aan de vele vijanden van de luis. Lang niet altijd is duidelijk wie van de dieren wie is en welk insect de ander eet. Een aantal keer zijn dramatische effecten en overgangen gebruikt, ondersteund door muziek. Bij verschillende gedaante- of oppeuzelscenes is er geen commentaar en geen muziek te horen. Blijkbaar vonden de makers hetgeen je ziet wel heel erg bijzonder.

Er wordt verteld en getoond hoe de vijanden de luis dwarszitten maar over eventuele schade aan de planten door deze natuurlijke vijanden wordt niks gezegd. Zijn deze insecten in te zetten als natuurlijk bestrijdingsmiddel of niet? Er wordt wel genoemd dat de boer kan ingrijpen maar niet hoe hij dat kan doen. De film lijkt meer een biologieles, dan een instructie of aanmoediging tot het bestrijden en beschermen van de planten.

M 342 VARKENSPEST (1963) *

Bewaarplaats: BenG ID 4508441

Opdrachtgever: LNV, onder aanwijzing van de Veeartsenijkundige Dienst

Makers: Polygoon-Profilti Productie (productie)

Opmerkingen: Dit is een kleurenproductie met commentaarstem zonder direct geluid. Het is een rasechte instructiefilm die zich richt op varkensboeren en anderen die met varkens werken. De varkenshouder wordt direct aangesproken en van tal van adviezen, goede en slechte praktijkvoorbeelden voorzien. Normatieve uitspraken 'goed', 'juist', 'gezond' zijn niet van de lucht.

Alle aspecten komen in de vertelling voorbij. De gevaren van besmetting, manieren van besmetting en ook wijzen van ontsmetting. Het voorkomen worden netjes en helder uiteengezet in een mooi rond narratief. Van inseminatie en castratie zijn de gehele handelingen vrij expliciet in beeld gebracht. Maar bij het castreren van de biggetjes is het snijden zelf niet te zien, wel het verwijderen van de balletjes. Er is veel aandacht voor de ontsmetting van apparatuur en de dierenarts. Verschillende malen opvallende stilistische cameravoering met bijvoorbeeld de inenter die dat richting camera doet. De handeling wordt dus getoond vanuit het varken. Het dramatisch effect is niet door de opnames in de film gebracht, maar door de montage. Aan het eind van de film wordt alles nog even samengevat.

Opvallend is dat het onderzoek in het lab met blote handen met ringen aan de vingers wordt gedaan. Dat was in die tijd blijkbaar normaal. Vragen als: 'Wat is varkenspest? Wat doet de ziekte met de dieren? Waarom is zij gevaarlijk?' komen niet aan bod. Dat de dieren besmet zijn en dus ziek, en wat de consequenties daarvan zijn, wordt niet verteld en dus blijkbaar als bekend geacht. Ook het ruimen van de besmette boerderij wordt niet getoond. De film gaat puur over hoe besmetting optreedt en hoe dat voorkomen kan worden.

Het boeren is een ambacht waarbij veel werk met de hand wordt uitgevoerd. De eerste tekenen dienen zich aan dat de boer en de boerderij een onderdeel zijn van een economische keten. De varkenshouder wordt als ondernemer aangesproken. De dieren worden met respect en vakkundig behandeld. Inenten wordt als remedie getoond terwijl dat later door EU-regels juist verboden werd. In de film is een auto met een H-nummerbord (Zuid-Holland) te zien. Dat is bijzonder want in 1963 was die manier van nummering niet meer van toepassing.

M 343 GEBRUIK EN ONDERHOUD VAN DE MOTORZAAG (1963)

Bewaarplaats: EYE ID FLM 23542

Makers: J. Blansjaar (productie)

M 344 BETER BEWEGEN (1963) ^H

Bewaarplaats: BenG ID 4521642; DA ID AV1541

Makers: Polygoon-Profilti Productie (productie)

Opmerkingen: De film vraagt volgen LNV catalogus 1971 aandacht voor de gelijknamige cursus van de Stichting Huishoudelijke Voorlichting ten Plattelande.

M 349 LANDARBEID IS VAKARBEID (1963) *

Bewaarplaats: BenG ID 116404

Makers: Theo van Haren Noman (regie)

Opmerkingen: Aan het begin worden naast oude foto's ook krantenkoppen over de landbouwpolitiek van de EEG en commissaris Mansholt getoond. De commentaarstem vertelt daarbij over een verandering van traditioneel naar modern. De film heeft met de agrarisch medewerker Alting een echte hoofdpersoon. Hij vertrekt vanaf zijn huis in het dorp op de brommer naar het werk op de boerderij. De 'traditionele' verhoudingen bestaan op het grote akkerbouwbedrijf, waarschijnlijk in Groningen, niet meer en de boer is een moderne ondernemer. Alle gebruikelijke termen: rationeel, efficiënt, mechaniseren, komen aan bod. Veel verschillende handelingen worden getoond om te laten zien hoeveel verantwoordelijkheid en kennis een landarbeider nodig heeft. Kennis en nieuwe vaardigheden worden aangeboden door voorlichting met cursussen en excursies. Toch zijn er duidelijke standsverschillen. De boer heeft altijd een overhemd aan en rijdt in een DKW. Alting draag op het werk een overall, maar gaat netjes in pak naar een cursus. Het landschap is productiemiddel. Maar is ook de leefomgeving voor de knechten en vooral de boeren. Zij vinden het prettig om in het landschap te werken en te wonen. Er wordt nadrukkelijk aandacht gegeven aan het feit dat cursussen van de voorlichting ook in het eigen dorp gegeven kunnen worden 'mits er genoeg deelnemers zijn'. Dit is reclame voor de voorlichters van de RLVD. En het geeft ook aan dat de arbeiders en boeren niet ver hoeven te reizen om nieuwe kennis en inzichten op te doen.

Een film ter promotie van het vak van landarbeider. Het is een beroep dat minstens zo aantrekkelijk, en zeker meer veelzijdig, kan zijn als dat van een fabrieksarbeider. Dit wordt aan het eind nadrukkelijk in die woorden gezegd voor het geval het nog niet duidelijk was.

M 351 VISSEN MET DE BOOMKOR (1963/64)

Bewaarplaats: Volgens BenG uit 1963 met ID 4512479

Makers: Windmeijer-film (productie) Piet Windmeijer (regie)

M 353 ERF EN LANDSCHAP (1963) * v

Bewaarplaats: BenG ID 4508516

Makers: Multifilm (productie) Roel Benthem, inspecteur Staatsbosbeheer, gaf aanwijzingen.

Opmerkingen: Meer informatie in het proefschrift *Bewogen landschap* (2020) Hst 5-9 en in bijlage D.

M 354 DE TEELT VAN BEWAARKOOL (1964)

Bewaarplaats: BenG ID FHD00Z051WC.mxf

Makers: Johan Blansjaar

Opmerkingen: Volgens LNV catalogus 1971 in INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 72.

M 360 Griendhout voor de waterbouw (1965)

Bewaarplaats: Onder de titel GRIENTHOUT VOOR DE WATERBOUW BenG ID 4507514

Opmerkingen: Onderdeel van het LANDBOUWJOURNAAL # 81 van 7-1-1965: BenG ID 314955

M 364 IN 3 MINUTEN (1965)

Bewaarplaats: EYE: FLM 31021

Makers: Albert Brosens Filmproductie

M 365 RUNDVEERASSEN IN NEDERLAND (1965)

Bewaarplaats: EYE ID FLM58399. Het productiejaar wijkt in de catalogus van EYE 10 jaar af: 1955. Is hier wellicht sprake van een typefout?

Opmerkingen: Volgens de LNV catalogus 1971 onderdeel van INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 87. Dat is wellicht de uitzending van 07-01-1964 met BenG ID 206825. Daarin is sprake van het onderwerp NEDERLAND: MODERN RUNDVEE.

M 366 AALTJES (1965)

Bewaarplaats: BenG ID 4514601

M 369 GOED EN SNEL MACHINAAL MELKEN (1965)

Bewaarplaats: Onder de titel MACHINAAL MELKEN BenG ID 4520766

Makers: Bob Kommer Studio's in Den Haag¹⁰

¹⁰ Bron: mail van Rien van der Berg, Nationaal Veeteelt-Museum in Beers

M 370 HET SNOEIEN VAN LOOFBOMEN (1965)

Bewaarplaats: BenG ID 4542439

Makers: Cascade Films (productie) Jaap S. Nieuwenhuis (regie)

M 373 DE TEELT VAN UIEN (1965)

Bewaarplaats: Met de titel DE UIENTEELT onderdeel 2 van INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 87 uitgezonden op 11-04-1965 BenG ID 316131

M 374 DE TEELT VAN VIOOLTJESZAAD (1966)

Bewaarplaats: BenG ID 4520617

Opmerkingen:

Volgens de LNV catalogus 1971 onderdeel van INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 91.

M 375 OOGST EN VERWERKING VAN VLAS (1966)

Bewaarplaats: BenG ID 4507739

Opmerkingen: Volgens de LNV catalogus 1971 onderdeel van INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 93.

M 376 TENTOONSTELLING 'GRÜNE WOCHÉ' (1965/1966)

Bewaarplaats: BenG ID 4508055 of (Program / Film) 07-0945

Opmerkingen: Volgens LNV catalogus 1984 een duur van 13'. Was volgens BenG onderdeel van het LANDBOUWJOURNAAL dd. 16-01-1966 met BenG ID 316119. Echter dit onderdeel 'vermoedelijk retour Ministerie van Landbouw en Visserij.' Volgens LNV 1984 onderdeel van INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 94. Volgens het JOURNAAL van 28-01-1966 opende burgemeester Willy Brandt van West-Berlijn de tentoonstelling in zijn stad BenG ID 342962.

M 377 SYSTEEMBOUW VOOR BOERDERIJEN EN STALLEN (1966)

Bewaarplaats: Wellicht onder de titel SYSTEEMBOUW (1967) EYE ID FLM 184982 of SYSTEEMBOUW, STAPEL- EN SCHAKELBOUW, KLEINE ELEMENTEN (1966) in BenG met ID (Program / Film) 07-0100-001

Makers volgens EYE: Ton van Saane (regie)

Opmerkingen: Genoemd in catalogus LNV 1971. Niet in 1982 en 1984. Volgens LNV catalogus 1971 onderdeel van INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 95 of misschien INTERNATIONAL AGRARISCH NIEUWS 06-03-1962 met ID 264204.

M 378 BOOMKWEKERIJ IN BOSKOOP (1966)

Bewaarplaats: Onder de titel BOOMKWEKERIJ BenG ID 4507694

Opmerkingen: Volgens LNV catalogus 1971 onderdeel van Internationaal Agrarisch Nieuws # 96.

M 379 AALVISSERIJ (1966)

Bewaarplaats: BenG ID 117491 en ID 4542224

Makers: Windmeijer-film (productie) Piet Windmeijer (regie)

Opmerkingen: Volgens LNV catalogus 1971 onderdeel van INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 98.

M 380 HEKTRAWLER (1966)

Bewaarplaats: BenG ID 4542221

Makers: Windmeijer-film (productie) Piet Windmeijer (regie)

M 389 DE TEELT VAN ASPERGES (1966)

Bewaarplaats: Onder de titel ASPERGETEELT (1966) BenG ID 07-3608-001 of 4513454

Maker: Jaap S. Nieuwenhuis (regie)

Opmerkingen: Volgens LNV catalogus 1971 onderdeel van INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 103

M 391 HOLLAND TERRA FERTILIS (1966)

Bewaarplaats: BenG ID 4542922

Makers: Carillion Films (productie) Ronny Erends (regie)

Opmerkingen: Was, gezien het formaat van 35 mm naast 16 mm, bedoeld voor vertoning in bioscopen. Deze film heeft relaties met LNV 449, 460 en 490.

M 392 SCHAPENHOUDERIJ (1967) *

Bewaarplaats: BenG ID 4514006

Makers: Albert Brosens (productie) Albert Brosens (regie)

Opmerkingen: Van de film mist, in deze bekeken digitale versie, steeds afgewisseld een shot. Daardoor is

het niet mogelijk om een goed beeld van de film te krijgen. Ook de vergelijking met M 18 TEXELS SCHAAP (1950) is daarom niet makkelijk. De film toont verschillende aspecten van het houden van schapen. Het is enerzijds een instructieve film. Anderzijds wordt het houden van schapen gestimuleerd en is het een pleidooi voor de schapenhouderij. De kijker wordt direct aangesproken met 'wij' en 'ons'. Ook slimme trucjes komen aan bod. Het landschap is instrumenteel, alleen in de eerste scène, met de schaapsherder, is het landschap arcadisch.

Blijkbaar speelde de Wolfederatie een belangrijke rol bij het maken van de film. In de productie is een afwisseling van traditionele 'Hollywood' violen en 'Pim Jacobs' jazz te horen.

M 395 LANDBOUWLUCHTVAART (1966)

Bewaarplaats: Een versie van 15' in plaats van 18' BenG ID 4514067. Wellicht EYE ID FLM37251
Makers: Polygoon-Profilite Productie naar aanwijzingen van mej. M.C. Kerksen, Instituut voor Plantenziektkundig Onderzoek Wageningen
Opmerkingen: Met de titel LANDBOUW-LUCHTVAART en met 13' onderdeel van INTERNATIONAL AGRARISCH NIEUWS (25-04-1968) BenG ID 313089.

M 396 WERKBESPARING IN DE KOESTAL (1966)

Bewaarplaats: Zeer waarschijnlijk onder de titel WERKBESPREEKING IN DE KOESTAL BenG ID 4509670
Opmerkingen: Volgens LNV catalogus 1971 onderdeel van INTERNATIONAL AGRARISCH NIEUWS # 108.

M 403 PARASITAIRE RUNDVEEZIEKTEN (1967)

Bewaarplaats: BenG ID 4508483

M 404 MOND- EN KLAUWZEER BIJ VARKENS (1967)

Bewaarplaats: BenG ID 4513443
Makers: Polygoon-Profilite Producties (productie)

M 407 AGRARISCH NEDERLAND PRESENTEERT (1967)

Bewaarplaats: onbekend

M 408 BEPROEVING VAN MAAIDORSERS (1967)

Bewaarplaats: BenG ID 4508417
Makers: Delta Film (productie) Nieuwenhuis, Jaap S. (regie)
Opmerkingen: Volgens LNV catalogus 1971 en BenG onderdeel van INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 114.

M 409 LAND- EN TUINBOUWONDERWIJS (1967)

Bewaarplaats: Onbekend
Opmerkingen: Volgens LNV catalogus 1971 onderdeel van INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 112.
Bij BenG is onder dezelfde titel te vinden een onderdeel van een Feduco-uitzending van 10-05-1987 in de serie WERKEN AAN WERK, aflevering 6. BenG Doc ID 98309. Makers: Marga Wolthuis (redactie en regie) Feduco (productie)

M 410 WITLOF (1967)

Bewaarplaats: BenG ID 4542991
Makers: Delta Film (productie) Johan Blansjaar (regie)
Opmerkingen: Volgens LNV 1971 in INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 118.

M 411 GOED WERKEN GEEFT BETERE KWALITEIT (1967)

Bewaarplaats: Onbekend

M 412 ANJERCULTUUR (1967) *

Bewaarplaats: Onderdeel van LANBOUWJOURNAAL (NTS 21-06-1967) BenG ID 315678
Makers: NTS (productie)
Opmerkingen: Volgens LNV 1971 in INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 113. De film is moeilijk te beoordelen, want de commentaarstem ontbreekt. De productie richt zich waarschijnlijk op buitenlandse bloemenhandelaren. De gehele anjerproductie komt in beeld, van planten tot veiling. De teelt is precisiewerk, een gevoelig proces en vraagt om vakkundigheid. De teler benoemt problemen met schimmel en dergelijke. Gelukkig in er de Plantenziektkundige Dienst in Wageningen. Daar lossen de laborantes de ziekteproblemen op. Speciale aandacht dus voor het wetenschappelijk onderzoek. Net als in andere films

geven de witte jassen het onderzoek een verantwoord sausje. Daardoor worden de problemen overwonnen, kunnen de bloemen op de veiling een hoge prijs krijgen en geëxporteerd worden naar tal van plaatsen in Europa per spoor en zelf met het vliegtuig.

Het is opvallend dat nu juist twee vrouwen bij het Instituut werken. In andere films waren het meestal mannen. Bij de beelden uit de kas kunnen wellicht wat instructiekenmerken zitten. Het praatje van een man is wat onbeholpen. Hij heeft het duidelijk uit zijn hoofd geleerd, maar komt niet goed uit zijn woorden. Hij kijkt daardoor ook niet in de camera zoals waarschijnlijk eigenlijk zou moeten.

Het over woorden struikelen geeft natuurlijk niks. De film werd in het buitenland van een andere geluidsspoor voorzien of ondertiteld. De productie doet in deze vorm nogal slordig en goedkoop aan: de man die niet uit zijn woorden komt, de verkeerde kant op kijkt, de slechte muziekmontage.

M 419 SPOELEN EN SORTEREN VAN GARNALEN (1968)

Bewaarplaats: Onderdeel van LANBOUWJOURNAAL (NTS 29-02-1968) BenG ID 316312

Opmerkingen: Volgens LNV catalogus 1971 onderdeel van INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 122.

M 420 VANGST EN KWALITEIT (1968)

Bewaarplaats: BenG ID 4545373; MV ID 100000409 (dvd)

Makers: Albert Brosens (productie en regie)

M 423 VAKVAARDIGHEIDSONDERWIJS VOOR LAND- EN TUINBOUW (1968) *

Bewaarplaats: BenG ID 4512557

Makers: Delta Film (productie) Jaap S. Nieuwehuis (regie)

Opmerkingen: De film is grotendeels zonder geluid maar af en toe is er toch gesproken tekst te horen die gelijk met het beeld is opgenomen. Veelvuldig en nadrukkelijk wordt genoemd dat er in het landbouwonderwijs niet uit boekjes geleerd wordt, maar in de praktijk, zowel op echte boerderijen als op school. In het begin is er vooral aandacht voor allerlei landbouwmachines en apparaten. Ook wordt goed naar voren gebracht dat veel stedelingen naar deze scholen gaan. Zij kiezen richtingen als tuinarchitectuur of detailhandel. De leeftijd van de leerlingen is sterk verschillend. De ene keer is een jongen van een jaar of twaalf in beeld, dan weer een adolescent of een nagenoeg volwassenen persoon. Overal zijn de leerlingen onder toezicht bezig.

Iedereen is voor de opnames zichtbaar netjes gekleed met stropdassen en jasjes. Dat is ook het geval als de leerlingen in plantsoenen aan het spitten zijn. In beeld is het niet duidelijk of de volwassenen boeren of docenten zijn. Het beroep van leraar of boer zijn in deze film dus gelijk of gelijkwaardig. De film bevestigt de deskundigheid van de boer die zeker niet ouderwets is.

De productie is duidelijk gericht op promotie van landbouwonderwijs en toont vooral hoe modern deze opleidingen zijn. De doelgroep bestaat uit ouders van toekomstige leerlingen.

M 425 HANDMELKEN IN TUNESIE (1969)

Bewaarplaats: Zeer waarschijnlijk onder de titel MELKEN, TUNESIE (1970) met BenG ID 4518146

M 427 SPRUITKOOL (1969) *

Bewaarplaats: In een kortere versie uitgezonden in INTERNATIONAAL AGRARISCH NIEUWS # 135 op 12-12-1968 BenG ID 208259

Makers: G.W. Oskam (interview)

Opmerkingen: De BenG versie heeft een duur van 6'15. De LNV catalogus 1971 meldt een lengte van 13'

M 428 HUISVESTING VAN RUNDVEE (1969) *

Bewaarplaats: BenG ID 4508507

Makers: Polygoon-Profilti Producties (productie) Charles Breijer (regie)

Opmerkingen: Volgens de LNV catalogus 1971 heeft de film een lengte van 17'. In een kortere versie van 15' uitgezonden als 2e onderdeel van het LANBOUWJOURNAAL (NOS 21-12-1970) ID 315769.

In het begin lijkt het geluid niet helemaal synchroon met de beelden. De verhaalstructuur is zoals gebruikelijk, en in dit geval van traditionele grupstal met melkhok naar moderne open loopstal met doorloopmelkput. De productie geeft een mooi overzicht van de gewenste en noodzakelijke veranderingen in de stal.

De woorden 'moeten' en 'zullen' komen vaak voor. De mechanisatie is noodzaak voor de agrarisch ondernemer om de ontwikkelingen bij te houden. Anders moet hij verdwijnen. De film toont op een mooie wijze een aantal belangrijke aspecten van het boerenambacht. Mest komt uitgebreid aan bod. Niet de hoefverzorging. In het werk in de 'traditionele' stal komt de persoonlijke band van de boer met de koe nog aan bod. In de diverse moderne stallen niet.

Hier en daar, in ieder geval op twee plaatsen, is in een zin van de commentaartekst gerommeld. Voorbeelden zijn: 18'07 'hier hoeft de boer niet meer door de knieën'. En op 20'50 de overgang van de ene naar de andere stal. Hoe verliep het productieproces van de film? Is dit de invloed van de landbouwkundige redactie? De film is met romantische vioolmuziek 'dichtgesmeerd'. Licht, lucht en ruimte zit in de agrarische architectuur en in de beeldvoering.

M 429 RUNDVEEVERZORGING IN TUNESIË (1969)

Bewaarplaats: BenG ID 4508429

M 435 MINDER BESCHADIGING VAN CONSUMPTIEAARDAPPELEN (1970)

Bewaarplaats: BenG ID (program/film) 007311-001

Makers: Johan Blansjaar

M 436 DE AZALEA INDICA (1970)

Bewaarplaats: BenG ID 4528366

Makers: Delta Film (productie) Jaap S. Nieuwehuis (regie)

M 437 RUWVOEDERWINNING (1970)

Bewaarplaats: BenG ID 4507797

Makers: Multifilm (productie) Frans Dupont (regie)

Opmerkingen: De film zelf heeft de titel DE WINNING VAN RUWVOEDER.

M 438 HET LANDBOUWBEDRIJF DOORLICHT (1971) *

Bewaarplaats: Deze productie is samengesteld uit twee afleveringen van de TELEAC serie ONZE LANDBOUW NU EN STRAKS: Afl. 2 (5-11-1970) BenG ID 271206; afl. 3 (12-11-1970) BenG ID 271201

Opdrachtgever: TELEAC / ministerie van LNV

Makers: H. Knap (regie) W. Broex (redactie) A. Vercauteren (presentatie) C. van der Sluis (eindredactie) T.J.J. Stevenheck (adviezen)

Opmerkingen: Van de serie ONZE LANDBOUW NU EN STRAKS zijn in totaal 15 afleveringen gemaakt. Aflevering 8 komt voor in de LNV collectie: M 441 BEDRIJFSOVERNAME (1971). Bij de serie hoort het cursusboek: *Onze Landbouw Nu en Straks*, W.J.J. Broex (1970). Daarnaast zijn er verschillende publicaties van C.H.M. Sonnemans (1971) met voorbereidingen en evaluaties van de serie.¹¹ Die geven meer zicht op het verloop en op de aanvullende discussiegroepen voor de doelgroep. In verschillende delen van de serie wordt Mansholt geïnterviewd. Deze productie is niet compleet en bestaat uit een halffabriek van de TELEAC uitzending.

De film bestaat grotendeels uit een combinatie van interviews met EEG-landbouwcommissaris Mansholt en landbouwconsulenten en korte uitspraken van boeren (wellicht geïnterviewd op de Landbouwrail). Het boerenbedrijf wordt vooral bedrijfseconomisch neergezet. De boer wordt gespiegeld met de industrie. Er is aandacht voor de bijzondere structuur van de landbouwsector. Traditioneel ambacht wordt afgezet tegen modern ondernemerschap. Een ruilverkaveling komt in beeld bij een boerderij in Bodegraven. Twee boerenbedrijven komen in beeld: traditioneel en modern. Maar boeren hebben geen macht op de markt. De overschottenproblematiek krijgt aandacht. Daar liggen de boeren niet wakker van. Mansholt ziet oplossingen door de landbouw te organiseren in productiecoöperaties en door te zorgen voor gemeenschappelijke afzet van de producten. Deze oplossingen refereren aan zijn *Memorandum* uit 1968. De film geeft een diepgaande uitleg over de aangehaalde kwesties.

De commentaarstem is van een vrouw, waarschijnlijk Eugenie Herlaar. Zij was ook nieuwslezeres. De productie kent vele pratende hoofden in beeld. Dit maakt de film behoorlijk droog en zakelijk. De antwoorden van de geïnterviewde 'deskundigen' lijken vooraf ingestudeerd te zijn. De boeren zijn onbeholpener in hun reacties en waren klaarblijkelijk niet op de vragen voorbereid. Filmisch worden weinig bijzondere technieken gebruikt. Opvallend is dat de film aan het eind een heel overzicht toont van investeringen per industriesector. Dit plaatst de landbouw in een breder maatschappelijk perspectief. De film nodigt boeren uit om ondernemer te worden. Het lijkt er op dat het belangrijkste doel is informeren over de kwesties rond het nationale structuurbeleid en het GLB van Europa.

M 439 MODERNE MELKWINNING (1970)

Bewaarplaats: BenG ID 4507933

Makers: Charles Breijer (regie) Bob Linschoten (camera)

¹¹ Broex, W. (red). *Onze landbouw nu en straks*. Utrecht: Stichting Televisie Academie Teleac, 1970. Sonnemans, Chris H. M. *Evaluatie van gespreksgroepen in het kader van de cursus "Onze landbouw Nu en Straks"* Utrecht: Teleac, 1971. De publicaties zijn beschikbaar in de bibliotheek van WUR.

M 440 DE DEENSE STRIPMETHODE (1971)

Bewaarplaats: BenG ID 4518407

Makers: Brosens Film (productie) Albert Brosens (regie)

441 M BEDRIJFSOVERNAME (1971)*

Bewaarplaats: Onderdeel van de serie ONZE LANDBOUW NU EN STRAKS afl. 8 (TELEAC 14-12-1970)

BenG ID 315771

Opdrachtgever: TELEAC / ministerie van LNV

Makers: H. Knap (regie) W. Broex (redactie) A. Vercauteren (presentatie) C. van der Sluis (eindredactie)

T.J.J. Stevenheck (adviezen)

Opmerkingen: Eerst geeft de productie door middel van foto's en commentaarstem een schets van de geschiedenis en de huidige opzet van een veeteeltbedrijf onder IJsselstein in de provincie Utrecht. Het familiebedrijf groeide in de loop der jaren uit en specialiseerde zich in varkens en koeien. Er is zo goed als geen aandacht voor het landschap.

Het vervolg van de film heeft verder de opzet van een rondetafelgesprek over de overname door twee zoons. Er zijn veel gasten die eigenlijk niet allemaal een zinvolle bedrage leveren. Vooral de vrouwen zitten er een beetje zonder inbreng bij. De experts hebben meer aandacht voor de wijze waarop ze zich voorstellen dan dat ze daadwerkelijk iets zinnigs toevoegen aan de vragen van de interviewer. Zij willen vooral de autoriteit uitstralen.

Het lage rendement en dus inkomsten uit het vermogen wordt besproken. Er is veel aandacht voor de huidige familiesamenstelling en welke bijdrage ieder gezinslid aan het bedrijf levert. Aan bod komt welk deel zij van de opbrengst zelf ontvangen als inkomen en welk wordt gebruikt voor het bedrijf. Kunnen zij van dat deel voor hun huishouden rondkomen? Er wordt gevraagd naar het zoeken van werk buiten de landbouw en de rol van de (toekomstige) vrouwen met hun arbeid buiten het bedrijf. De vragen van de presentator zijn erg kritisch. Bijvoorbeeld: waarom zou een jonge boer het bedrijf overnemen terwijl hij elders een gelijk inkomen kan krijgen zonder het risico? Op deze vragen wordt echter niet ingegaan door de boerenzoons. Tussen de regels door wordt duidelijk dat de vrouwen er ook op het bedrijf bekaaid afkomen. Wellicht is het aankaarten van deze kwestie een belangrijk achterliggend doel van de film.

De wijze van juridische en financiële overname komen open aan bod. De formele en bedrijfsmatige verhouding tussen vader en zoons en de broers onderling zijn een onderwerp in het gesprek. De verhouding tussen kapitaal en onroerend goed komt niet aan bod. De verdeling van de toekomstige erfenis tussen de twee broers die doorgaan met het bedrijf en de andere zeven kinderen wordt niet besproken. De Economische Sociale Voorlichting, Boerenleenbank en de katholieke boerenbond heeft dit gezin geadviseerd. De film eindigt met een uitgebreide aftiteling.

De film is zodanig opgebouwd dat de kijker zich verbonden gaat voelen met de boeren en vanuit hun perspectief de kwesties gaan bekijken. Het doel is de situatie tonen en voorlichten met een lichte tendens naar propageren.

M 442 MECHANISATIE IN DE BLOEMBOLLENTELT; DEEL I: VAN PLANTEN TOT KOPPEN (1971)

Bewaarplaats: BenG ID 4507915

Makers: Johan Blansjaar (productie en regie)

Opmerkingen: In LNV 1984 heeft deel I een duur van 15' en deel II van 26'. BenG maakt ook melding van twee delen. Deel I met een duur van 15' en Deel 2 met foutieve ondertitel VAN PLANTEN TOT KOPPEN met 16'

M 443 MECHANISATIE IN DE BLOEMBOLLENTELT; DEEL II VAN KOPPEN TOT AFLEVEREN (1971)

Bewaarplaats: BenG ID 4513424

Makers: Cascade Films (productie) Johan Blansjaar (regie)

Opmerkingen: Zie bij M 442.

M 446 VOEDERDOSEERINSTALLATIE VOOR VARKENS (1972)

Bewaarplaats: Waarschijnlijk onder de titel NIEUWE METHODE VAN VARKENSVOEDERING als tweede deel van het LANDBOUWJOURNAAL uitgezonden op 10-05-1971 met BenG ID 315745

Makers: G.W. Oskam (interview)

Opmerkingen: De beschrijving in LNV 1984 komt overeen met de omschrijving in BenG. LNV geeft een lengte van 15'. BenG 14'21. Waarschijnlijk is dit de zelfde film.

M 447 HET GEBRUIK VAN CHEMISCHE BESTRIJDINGSMIDDELEN (1972)

Bewaarplaats: BenG ID 4542626

Makers: Multifilm (productie) Frans Dupot (regie) Hans Hylkema (camera)

M 448 KASROZEN (1972) *

Bewaarplaats: BenG ID 4512551

Makers: Delta Film (productie) Jaap S. Nieuwenhuis (regie)

Opmerkingen: Volgen LNV 1984 een duur van 16'. Waarschijnlijk is een kortere versie 14'26 uitgezonden als tweede onderdeel van het LANDBOUWJOURNAAL (NOS 29-03-1972) met BenG ID 315730. Van deze versie is hieronder een eerste impressie beschreven.

Kleurenfilm waarin uiterst nauwkeurig het proces van het kweken van rozen aan bod komt vanaf de wilde onderstam in Groningen tot aan de vaas in huis. De productie laat tot in detail zien dat het kweken van rozen een ambacht is dat om veel vakkennis vraagt. Opvallend genoeg ontbreekt verkoop en/of veiling. Hierdoor is de doelgroep vermoedelijk niet buitenlandse handelaren. Dit was bij oudere, vergelijkbare films wel zo. Door de commentaarstem worden genoemd: een kweker, het Proefstation Bloemisterij, een laboratorium, een comité. Zij zitten in verschillende delen van het land: Aalsmeer, Groningen, Brabant en Limburg. Het beeld geeft geen verwijzing naar wat waar plaatsvindt. Er is aandacht voor onderzoek en keuring door een specialistisch comité. Het is onduidelijk of het comité op bezoek was bij het proefstation of bij een kweker. Wellicht dat deze keuring standaard was bij iedere oogst. Of betrof het een keuring van een nieuw ras?

Alles wordt heel onpersoonlijk gemaakt: 'een' comité, 'een laboratorium'. Er worden dus geen specifieke namen van kwekers of instellingen genoemd. Maar bij het selecteren van de individuele rozen door het comité hebben sommige exemplaren een kaartje. Daarover wordt echter niks verteld. Zou het een merklabe van de teler zijn en wellicht een vorm van sluikeclame? Wat niet aan bod komt is het enorme financiële risico dat aan het veredelen vast zit. Er is geen beeld van het landschap. De grond en de kassen zijn instrumenteel productiemiddel. 'Gespecialiseerd' is een woord dat vaak voorkomt. Het ondersteunen van de kweker door laboratoria (grond, gewas, verdedelen) komt regelmatig aan bod. Muziek is opvallend afwijkend van eerdere films. Niet populair klassiek of jazzie, maar met een Indiaase of psychedelische sfeer.

Dit is een sterk informatieve reportage voor de televisieserie het LANDBOUWJOURNAAL over hoe rozen worden gekweekt. Aan het einde geeft de film instructie aan de consument over hoe de roos na aanschaf te behandelen. De doelgroep wordt daarmee de consument.

M 449 HOLLAND TERRA CULINARIS (1972)

Bewaarplaats: BenG ID 4544039

Makers: Carillon Films (productie) Ronny Erends (regie) Prosper Dekeukeleire (camera)

Opmerkingen: Deze film heeft een relatie met LNV 391, 460 en 490. De musicalfilm met een budget van Fl 200.000,00 ging in première tijdens de *Salon Internationale d' Agriculture* op 6 maart 1972 in Parijs¹² en won verschillende prijzen waaronder: *Prix d'Amsterdam* (1973); werd uitgezonden naar het festival in Cannes (1973); Derde prijs *International Festival for Industrial Films* in Parijs (1973).¹³ En verder: *International Filmcompetition The Golden Ear* in Berlijn (1974), *Mercurio d'Oro Venetië* (1973) en het *Third Agricultural Filmfestival* in Santarem, Portugal (197x).

M 454 SONAR VOOR DE VISSERIJ (1973)

Bewaarplaats: Onder de titel HET GEBRUIK VAN SONAR VOOR HET OPSPOREN VAN VIS BenG ID 4512482

Makers: Brosens Film (productie) Albert Brosens (regie)

Opmerkingen: Verkorte versie waarschijnlijk onderdeel 2 van het LANDBOUWJOURNAAL van 30-01-1974 BenG ID 269334

M 456 DOELMATIGE BIGGENPRODUCTIE (1973)

Bewaarplaats: BenG ID 4508379

Opdrachtgever: ministerie van LNV

Makers: Jan Scheffer (productie en regie)

Opmerkingen: Deze film is gebruikt in een aflevering van *ANDERE TIJDEN* (NPS/VPRO 17-05-2001) over de bio-industrie met BenG ID 18705. In deze aflevering o.a. ook een interview met E. Ketelaar die werkte als consultant bij het ministerie van Landbouw. Het titelbalkje noemt hem 'hoofd landbouw-voorlichtingsdienst'. Meer informatie: <<http://www.geschiedenis24.nl/andere-tijden/afleveringen/2000-2001/De-opkomst-van-de-bio-industrie.html>>

M 457 BOOMKORVISSERIJ (1973)

Bewaarplaats: BenG ID 4507761

Makers: Cascade Films (productie) Johan Blansjaar (regie)

¹² Bron: *Delpher*: <<http://leiden.courant.nu/issue/LLC/1972-02-16/edition/0/page/2?query=HOLLAND%20TERRA%20CULINARIS%20&sort=relevance>>

¹³ Bron: *Historie film- en bioscoopbranche*: <<http://www.film-bioscoopbranche.nl/issue/JRV/1973-01-01/edition/null/page/21?query=TERRA%20CULINARIS&sort=relevance>>

M 460 HOLLAND TERRA AGRONOMICA (1974)

Bewaarplaats: BenG ID 4543324

Makers: Carillon Films (productie) Ronny Erends (regie) H. Groot (camera)

Opmerkingen: Deze film heeft relaties met LNV 391, 449, 460 en 490.

M 461 EILANDSPOLDER (1974) * v

Bewaarplaats: Onder de titel DE EILANDSPOLDER BenG ID 4513458 en DE_EILANDSPOL-FHD00Z0354D.mxf.

Makers: AGO Filmproductie (productie) Albert Gols (regie) René Scholten (montage)

Opmerkingen: Meer informatie in het proefschrift *Bewogen landschap* (2020) Hst 5-9 en in bijlage D.

M 462 MECHANISCHE HOOIWINNING (1974) *

Bewaarplaats: Onder de titel GEMECHANISEERDE HOOIBERG het tweede onderwerp in de uitzending van LANDBOUWJOURNAAL (26-12-1973 NOS) BenG ID 316079

Makers: NOS

Opmerkingen: Kleurenfilmje zonder muziek of direct geluid waarin zo goed als geen menselijke kracht nodig is voor het hooien, bewaren en in de schuur brengen van hooi. Het geeft de indruk een onderdeel te zijn van een uitzending voor kinderen. Er wordt helder uitgelegd hoe de mechanische hooiwinning werkt. Er is vooral aandacht voor de hooiberg. Opgenomen op de Proefboerderij De Vijf Roeden (nabij Zevenaar). Het Instituut voor Landbouwtechniek en Rationalisatie (Wageningen) en de fabrikant Mullos wordt genoemd.

De film benoemt nadrukkelijk dat maar één persoon nodig is tijdens het automatisch vullen van de tas en dat de andere persoon alvast een volgende lading hooi kan gaan halen. Dit is een verschil met de arbeidsintensieve traditionele methode. Veel aandacht voor de verbluffende techniek. Nadelen worden niet genoemd. De reportage richt zich op boeren en hangt een beetje tussen instructie en propaganda in.

M 465 KOOLZAAD IN HET VERLEDEN (1974)

Bewaarplaats: onbekend

Opmerkingen: Zie ook M 338. Het betreft wellicht andere delen van NEDERLANDS VOLKSLEVEN IN DE OOGSTTIJD (1926) bestaande uit 5 acten met 1/5 BenG ID 51446; 2/5 ID 51445; 3/5 ID 115906; 4/5 ID 51442; 5/5 ID 51450 van D.J. van der Ven (productie en regie). BenG DAAN noemt het binnenhalen van koolzaad in Groningen en Zuid-Beveland.

M 466 OPEN DAGEN IN NOORD-BRABANT (1974)

Bewaarplaats: onbekend

M 467 WINDKRACHT 12 (1974)

Bewaarplaats: BenG ID 4512636

Opmerkingen: De omschrijving in de LNV catalogus 1984 heeft grote overeenkomsten met een onderdeel van VAN GEWEST TOT GEWEST (12-06-1974 NOS) met titel STORMSCHADE OP DE VELUWE met een lengte van 15'03 BenG ID 310550 Was er een afspraak tussen LNV en de NOS? De voormalig directeur van de directie Voorlichting en Externe Betrekkingen van LNV Cees Gravendaal bevestigde dit in een telefoongeprek.

M 468 WEERSTAND, VOORTSTUWING EN STABILITEIT (1974)

Bewaarplaats: BenG ID 4507604; MV ID 100000138

Makers: Brosens Film (productie) Albert Brosens (regie)

Opmerkingen: Voor het eerst meldt BenG hier de RVD als opdrachtgever in plaats van het ministerie van LNV. Meer over de relatie tussen de RVD en het Filmbureau van LNV in *Bewogen landschap* (2020) Hst 6.

M 469 KOELINSTALLATIES (1974)

Bewaarplaats: onder de titel KOELINSTALLATIES, HET VERHELPEN VAN STORINGEN BenG ID 4507410

Makers: Brosens Film (productie) Albert Brosens (regie)

Opmerkingen: De film gaat over het oplossen van storingen in installaties op vissersschepen.

M 470 HET MESTEN VAN VARKENS (1974)

Bewaarplaats: BenG ID 4508983

Makers: Bob Kommer Studio's (productie) Pum Rote (regie)

M 479 MET HET OOG OP DE TOEKOMST (1975)

Bewaarplaats: BenG ID 4521883

Makers: Oscar Film (productie) Bob Crispijn (regie)

M 483 RADIOACTIVITEIT IN DE LANDBOUW (1975) *

Bewaarplaats: Onbekend. De productie RADIOACTIEVE NEERSLAG (1973) in BenG ID HRE0000B539.mxf heeft een vergelijkbare onschrijving van de inhoud.

Makers: Multifilm (productie) Dupont, Frans (regie)

Opmerkingen: De lengte van 11'38 van RADIOACTIEVE NEERSLAG (1973) wijkt af van de LNV productie met 22'. De titel RADIOACTIEVE NEERSLAG komt niet voor in LNV, maar is volgens BenG wel in opdracht van het ministerie van Landbouw gemaakt. De film geeft voorlichting over radioactiviteit en kerncentrales en geeft instructie aan boeren wat te doen bij een *fallout*.

M 490 HOLLAND TERRA INCOGNITA (1978)

Bewaarplaats: BenG ID 4545060

Makers: ARC/C Visuals, Bollongino, Nol (productie) Ronny Erends (regie)

Opmerkingen: Relatie met LNV 391, 449 en 460. Doel: bevorderen van export.

M 491 WIE WAT BEWAART HEEFT WAT (1978)

Bewaarplaats: waarschijnlijk BenG ID 191167

Opdrachtgever: ministerie van LNV

Makers: VPRO televisie

Opmerkingen: Waarschijnlijk is de LNV een verkorte versie van de VPRO uitzending met de zelfde titel van 20-06-1974. De VPRO film heeft een duur van 30'07, de LNV versie volgens de catalogus van 1984 slechts 21'.

M 499 IK LEEF NOG! (1979)

Bewaarplaats: BenG ID 4543775

Makers: Oscar Film (productie) Joost van Breukelen (regie)

Opmerkingen: Een film over veiligheid in de landbouw in samenwerking met het ministerie van Sociale Zaken en de Arbeidsinspectie voor ieder 1/3 deel.¹⁴

M 501 RONDOM DE GEBOORTE VAN EEN KALF (1979)

Bewaarplaats: BenG ID 4514576

M 503 GROEI (1980)

Bewaarplaats: BenG ID 4543942

Makers: H. Groot van ARC/C Visuals (productie) Ronny Erends (regie)

Opmerkingen: Onderdeel van serie van zes films LEVEN VAN DE AARDE (LNV 503 M t/m 508 M) BenG ID 4507968. Deze titel van de serie is tevens te vinden op BenG ID 4507966. Leader van de serie BenG ID 4543950. De films tonen het landbouwkundig onderzoek door de instituten van de Directie Landbouwkundig Onderzoek (DLO) van het ministerie van en de vakgroepen van de Landbouwhogeschool (LH) in Wageningen. De serie M 503 – 508 werd met een verdeling van 50/50% van het budget over de twee directies DLO en VEB gefinancierd.¹⁵

M 504 VOEDINGSBODEM (1980)

Bewaarplaats: BenG ID 4543944

Makers: H. Groot van ARC/C Visuals (productie) Ronny Erends (regie)

Opmerkingen: Onderdeel van serie LEVEN VAN DE AARDE (LNV 503 M t/m 508 M). Zie bij 503.

M 505 GOED, BETER, BEST (1980)

Bewaarplaats: BenG ID 4543945

Makers: H. Groot van ARC/C Visuals (productie) Ronny Erends (regie)

Opmerkingen: Onderdeel van serie LEVEN VAN DE AARDE (LNV 503 M t/m 508 M). Zie bij 503.

M 506 DE WITTE REVOLUTIE (1980) *

Bewaarplaats: BenG ID 4543946

Makers: H. Groot van ARC/C Visuals (productie) Ronny Erends (regie)

Opmerkingen: Onderdeel van serie LEVEN VAN DE AARDE (LNV 503 M t/m 508 M). Zie bij 503.

¹⁴ Redactie, „Ik leef nog, Een film over „Veilig werken in de landbouw” Bedrijfsontwikkeling: Maandblad ten behoeve van de voorlichting in land- en tuinbouw, Jaargang 10 # 2 1979: 111. Nationaal Archief (NA) Den Haag, Directie Voorlichting en Externe Betrekkingen 1971 - 1990, 07.125, inventarisnummer 1 (458~)

¹⁵ Redactie, „Zes films over landbouwkundig onderzoek,” *Bedrijfsontwikkeling: Maandblad ten behoeve van de voorlichting in land- en tuinbouw* Jaargang 11.# 2 (1980): 140. Nationaal Archief (NA) Den Haag, Directie Voorlichting en Externe Betrekkingen 1971 - 1990, ???, inventarisnummer 1 (458~)

Voor een groot publiek worden de ontwikkelingen in de melkveehouderij geschetst. De zegeningen van (toegepast) onderzoek hebben grote aandacht. De traditionele werkmethoden op de boerderij zijn verleden tijd. Het vee wordt nu gehouden in loopstallen en zo goed als automatisch gemolken in een apart lokaal. De melkrijder hoeft alleen zijn tankwagen nog maar aan te sluiten op de koelinstallaties op het bedrijf.

M 507 VAN HARTE BETERSCHAP (1980)

Bewaarplaats: BenG ID 4521676

Makers: H. Groot van ARC/C Visuals (productie) Ronny Erends (regie)

Opmerkingen: Onderdeel van serie LEVEN VAN DE AARDE (LNV 503 M t/m 508 M). Zie bij 503.

M 508 LEVEN EN LATEN LEVEN (1980) *

Bewaarplaats: BenG ID 4543943

Makers: H. Groot van ARC/C Visuals (productie) Ronny Erends (regie)

Opmerkingen: Onderdeel van serie LEVEN VAN DE AARDE (LNV 503 M t/m 508 M). Zie bij 503.

Deze aflevering gaat over landschap, landbouw en natuurbeheer. De vervuiling van de moderne landbouw en samenleving komen aan bod. Er zijn verwijzingen naar de traditionel landbouw waarbij een 'gesloten kringloop' wordt genoemd. Alternatieve landbouw zoals op De Kleine Aarde is kleinschalig en niet in staat om de groeiende stedelijk samenleving te voeden. Alle deskundigen die aan het woord komen zijn mannen behalve de kunsthistorica die het verschil tussen een romantisch en modern landschapsschilderij naar voren brengt. De Oostvaardersplassen zijn net tot natuurgebied verklaard en een succes.

'En net als welke willekeurige actiegroep is het landbouwkundig onderzoek zich bewust van zijn verantwoordelijkheid ...' De film richt zich op een algemeen publiek, is voorlichtend en promoot het landbouwkundig onderzoek.

M 510 SCHELPIEREN (1980)

Bewaarplaats: BenG ID 4542966; MV ID 100000090

Makers: Han van Gelder (productie en regie)

M 516 HET WONDER VAN DE BLOEMBOL (1981)

Bewaarplaats: BenG ID 4522330

Opdrachtgever: RVD, ministeries van LNV en Buitenlandse Zaken en de Bloembollenraad

Makers: Holland Audiovisual Productions (productie) Tichelaar-Willemse, Jolijn (regie)

M 517 DE VIS, DE VISSER EN HUN ELEMENT (1982)

Bewaarplaats: Onder de titel DE VIS, DE VISSER EN ZIJN ELEMENT BenG ID 4508652

Opdrachtgever: Een productie over hengelsport voor 50% bekostigd uit budget van de VoRa, 25% met budget van C.R.M en voor 25% van VEB.¹⁶

Makers: Brosens Film (productie) Albert Brosens (regie)

M 518 ONDER DE VLOEDLIJN (1982)

Bewaarplaats: BenG ID 4510012

Opdrachtgever: RVD en ministerie van LNV

Makers: J.A. van Gelder Filmproductie B.V. (productie) Han van Gelder (regie)

M 520 IEPENZIEKTE (1982) *

Bewaarplaats: Onderdeel 3 van OOGST IN BEELD of het LANDBOUWJOURNAAL (NOS 12-04-1981) BenG ID 316251

Makers: NOS

M 522 ALLES WISSELT (1982) * v

Bewaarplaats: BenG ID 4545144

Makers: Carillon Films (productie) Goudsmit, Juan (regie)

Opmerkingen: Meer informatie in het proefschrift *Bewogen landschap* (2020) Hst 5-9 en in bijlage D.

M 523 FAUNABEHEER – EEN ZAAK VAN WIKKEN EN WEGEN (1983)

Bewaarplaats: BenG ID 4508596 of FAUNABEHEER__-FHD00Z03XTF.mxf

Opdrachtgever: Een samenwerking met Directie Faunabeheer bekostigd door VEB ¹⁶

¹⁶ Nationaal Archief (NA) Den Haag, Directie Voorlichting en Externe Betrekkingen 1971 - 1990, ???, inventarisnummer 1 (458~)

Makers: G.M. Filmproducties (productie)

Opmerkingen: Een film bedoeld voor televisie. Of de film is uitgezonden is in de catalogus van Beeld en Geluid niet te achterhalen.

M 532 HET CENTAAL DIERGENEESKUNDIG INSTITUUT (1984) *

Bewaarplaats: BenG ID 4521384 of (FILM / PROGRAM) 07-0171-001

Makers: Joop van Essen Filmproductie (productie) Joop van Essen (regie)

Opmerkingen: Film met het hoogste nummer in de LNV collectie.

Met dank aan Jasper Snoeren die hielp bij het achterhalen van de huidige bewaarplaatsen en het beschrijven van deze eerste impressies van de films.

© Peter Veer, Amsterdam oktober 2019

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

